

DRUGS & FORENSICS BULLETIN

ROČNÍK XXIII | 2 | 2017 |

NÁRODNÍ PROTIDROGOVÉ CENTRÁLY

JITKA

TENTO PŘÍPAD SE SVOU VELIKOSTÍ
STAL JEDNÍM ZE STĚŽEJNÍCH
PŘÍPADŮ POSLEDNÍ DOBY.

16

NELEGÁLNÍ OBCHOD
S DROGAMI V ROCE 2016

CHEMIK VAŘIL DROGY
V PRÁCI

ÚVOD DO ZKOUMÁNÍ
RUČNÍHO PÍSMÁ
Z PSYCHOLOGICKÉ
PERSPEKTIVY

TACTIC ID® RUČNÍ RAMANŮV SPEKTROMETR S BAREVNÝM DOTYKOVÝM DISPLEJEM

Novinka

- Identifikace narkotik, ředicích a dalších látek používaných pro jejich výrobu
- Identifikace potencionálně toxických rozpouštědel a složek biologických zbraní
- Identifikace výbušnin a látek používaných pro jejich výrobu
- Identifikace metanolu v lihovinách
- Heroin, Fentanyl, MDMA, THC: ID SERS kit
- Rozsáhlé knihovny spekter + analýza směsí, více než 10 000 spekter
- Možnost ovládání přes tablet či smartphone včetně automaticky vytvořeného protokolu analyzovaného vzorku s GPS souřadnicemi a fotografií analyzované stopy

BULLETIN NÁRODNÍ PROTIDROGOVÉ CENTRÁLY DRUGS & FORENSICS BULLETIN

Vědecká rada: **Předseda vědecké rady:** prof. PhDr. Jiří Straus, DrSc. (VŠCHT Praha), **Členové:** prof. Ing. Karel Ventura, CSc. (FCHT UPCE), pplk. RNDr. Michael Roman (KÚP), MUDr. Tomáš Páleníček, Ph.D. (NUDZ), plk. JUDr. Ing. Marek Blažejovský, Ph.D. (Vyšší policejní škola a Střední policejní škola MV v Praze), **Redakční rada:** **Redakce:** plk. Mgr. Jakub Frydrych (NPC SKPV PČR), plk. JUDr. Břetislav Brejcha (NPC SKPV PČR), plk. Mgr. Miroslav Hrachovec (NPC SKPV PČR), Ing. Martin Kuchař, Ph.D. (VŠCHT Praha a NPC SKPV PČR), Ing. Petr Kočí (NPC SKPV PČR), Mgr. Karel Lehmert, Ph.D. (CBRN VAKOS XT), por. Ing. Martin Látal (CPJ), Doc. PhDr. Miroslav Nožina, Ph.D. (Ústav mezinárodních vztahů Praha), Mgr. Jaroslav Šejvl (Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze), **Vedoucí redakce:** kpt. Bc. Petr Procházka (NPC SKPV PČR), **Grafické zpracování obálky:** Iva Holbová, **Jazyková korektura:** Mgr. Michaela Machačová, **Vydavatel:** Policie České republiky, Národní protidrogová centrála Služby kriminální policie a vyšetřování, **Tiskne:** Tiskárna MV, s. p. o., Bartůňkova 1159/4, 149 01 Praha 4, **Předplatné a distribuce:** A.L.L. production, s. r. o., P. O. Box 732, 111 21 Praha 1, tel.: 840 30 60 90, e-mail: bulletin@predplatne.cz, **Předplatné a distribuce do zahraničí:** MediaCall, s. r. o., Vídeňská 995/63, 639 00 Brno, tel.: 532 165 165, e-mail: export@mediacall.cz, www.predplatnedozahranici.cz, **Cena jednoho čísla:** 80 Kč (vychází 4x ročně), **Cena za roční předplatné:** 320 Kč (Cena je uvedena včetně DPH a poštovného), **Adresa pro zaslání příspěvků:** Policejní prezidium České republiky, poštovní příhrádka 62/NPC, 170 89 Praha 7, e-mail: petr.prochazka5@pcr.cz.

Za věcnou správnost příspěvků ručí autor. Příspěvky podléhají recenznímu řízení. Nevyžádané příspěvky se nevrací. Přetisk či jiná reprodukce obsahu je povolena pouze s písemným souhlasem redakce. Podávání novinových zásilek povolila: Česká pošta, s. p., Odštěpný závod Praha, č.j.: 6119/96 ze dne 15. 10. 1996, Povoleno MK ČR – 7834, ISSN 1211-8834.

Editor-in-Chief: Petr Procházka, **Editors:** Jakub Frydrych, Břetislav Brejcha, Miroslav Hrachovec, Martin Kuchař, Petr Kočí, Karel Lehmert, Martin Látal, Miroslav Nožina, Jaroslav Šejvl, **Board of Science:** Jiří Straus (head), Karel Ventura, Michael Roman, Tomáš Páleníček, Marek Blažejovský, **Graphic Editor:** Iva Holbová, **Text Correction:** Michaela Machačová, **Publisher:** Police of the Czech Republic, National Drug Enforcement Agency of the Service of Criminal Police landline: 840 30 60 90, e-mail: bulletin@predplatne.cz, www.predplatne.cz, **Overseas Subscription landline:** 532 165 165, email: export@mediacall.cz, www.predplatnedozahranici.cz, **Print:** Ministry of Interior Prints, P. O. Box 10, Bartůňkova 1159/4, 149 01 Praha 4, Printed quarterly. **Manuscript Submission:** Police Presidium of the Czech Republic, P. O. Box 62/NPC, 170 89 Prague 7, Czech Republic; e-mail: omp@npdc.cz

Authors themselves are responsible for factual correctness. All papers are subject to peer review process. Unaccepted papers are not returned. All rights reserved. No part may be reproduced in any form without the express written permission of the Editorial Board. Neither the author nor the publisher assumes any responsibility for the use or misuse of information contained in this magazine.

Distribution allowed by the Czech Post no. 6119/96 (10/15/96), Ministry of Culture Permission no. 7834, ISSN 1211-8834

OBSAH:

NELEGÁLNÍ OBCHOD S DROGAMI V ROCE 2016 ILLEGAL DRUGS MARKET IN 2016 <i>Barbora Kudláčková</i>	3
PERVITIN A JEHO VLIV NA DUTINU ÚSTNÍ THE IMPACT OF METH USE ON THE ORAL HEALTH <i>Radim Viktora, Renata Viktorová</i>	8
KULT PEYOTLU A HALUCINOGENNÍ SUBSTANCE MESKALIN THE CULT OF PEYOTL AND HALUCIGENIC SUBSTANCE MES- CALINE <i>Tomáš Kratina</i>	15
CHEMIK VAŘIL DROGY V PRÁCI THE CHEMIST COOKS DRUGS IN HIS WORK <i>Roman Valenta</i>	21
ÚVOD DO ZKOUMÁNÍ RUČNÍHO PÍSMÁ Z PSYCHO- LOGICKÉ PERSPEKTIVY INTRODUCTION TO THE EXAMINATION OF HANDWRITING FROM A PSYCHOLOGICAL PERSPECTIVE <i>Tibor A. Brečka</i>	26
JITKA CASE STUDY JITKA <i>Roman Loos</i>	33
DOMOVNÍ PROHLÍDKA POHLEDEM KRIMINALISTIC- KÉHO TECHNIKA HOUSSEARCH FROM THE CRIMINALISTIC EXPERTS PERSPEC- TIVE <i>Michal Salak</i>	38
MEZINÁRODNÍ FORENZNÍ DATABÁZE „RELIÉF“ – 2. ČÁST INTERNATIONAL FORENSIC DATABASE „RELIEF“ – PART 2 <i>Jan Hořínek</i>	40
60. ZASEDÁNÍ KOMISE OSN PRO NARKOTIKA (CND) VE VÍDNI 60. MEETING OF NARCOTICS COMMISSION (CND) IN VIENNA <i>Břetislav Břejcha</i>	44

Úvodník

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

v aktuálním čísle vám kromě tematicky pestrého spektra článků předkládáme i bilanční informaci o stavu nelegálních drogových trhů v České republice za rok 2016, perspektivou vymáhání práva. Již ze základních srovnání plyne, že tendence posledních let, která jednoznačně svědčí o nárůstu velkoobjemové produkce metamfetaminu organizovanými zločineckými skupinami, zcela jistě nesměřuje ke kulminaci. Jak nám ukazují naše případové zkušenosti, poptávka po krystalickém metamfetaminu v Západní Evropě, Skandinávii, Jihovýchodní Asii a prostoru Pacifiku je stále velmi vysoká a stimuluje tento typ produkce. Z pohledu prekurzorů dochází k posilování role léků s obsahem pseudoefedrinu původem ze Západního Balkánu a do jisté míry i renesanci zájmu o nelegální dovoz efedrinu. U indoor pěstíren netechnického konopí je patrný nárůst zapojení českých občanů, a to i v jejich velkoobjemových formách orientovaných na vývoz. S lokální podmíněností narůstá i význam zneužívání psychoaktivních léčivých přípravků, zejména opioidů.

Jménem příslušníků Národní protidrogové centrály i jménem svým děkuji za vaši čtenářskou přízeň i cennou zpětnou vazbu, která nám pomáhá zvyšovat odbornou úroveň našeho čtvrtletníku.

*plk. Mgr. Jakub Frydrych
ředitel NPC SKPV PČR*

Editorial

Dear readers.

in the current issue, we submit you, in addition to the thematically varied spectrum of articles, the balance sheet information on the state of illegal drug markets in the Czech Republic in 2016, with a view to enforce the law. The basic comparisons show the tendency of recent years, which clearly demonstrates the increase in large-scale production of methamphetamine (meth) done by organized criminal groups, but certainly does not aim to culminate. Our case studies show still very high demand and stimulated type of crystalline meth production in Western Europe, Scandinavia, Southeast Asia and the Pacific. From the perspective of precursors, the role of medicaments containing pseudoephedrine originally from the Western Balkans strengthens and a certain revival of the interest in the illegal import of ephedrine is evident. On illegal cannabis indoor plants, there is an increase in the involvement of Czech citizens, even in their large export-oriented forms. The significance of psychoactive medical products abuse, especially opioids, related to local conditions, is increasing.

On behalf of the National Drug Headquarters and on behalf of my own thank you for your favour and also valuable feedback that helps us strengthen the professional standards of our Bulletin.

*Col. Jakub Frydrych, MSc.
Director of National Drug HQ*

NELEGÁLNÍ OBCHOD S DROGAMI V ROCE 2016

BARBORA KUDLÁČKOVÁ

National Drug HQ Criminal Police and Investigation Service, Czech Republic

Klíčová slova:

nelegální obchod s drogami; drogová kriminalita; nelegální drogy; výroba drog; metamfetamin; pěstírna konopí; prekursor drogy; nové psychoaktivní látky; léky a léčiva

Abstrakt:

Národní protidrogová centrála každoročně shrnuje situaci v oblasti drog na území České republiky z pohledu orgánů vymáhajících právo ve své výroční zprávě. Zaměřuje se na zásadní vývojové trendy v oblasti nelegální výroby a obchodu s omamnými a psychotropními látkami a jedy a na míru angažovanosti jednotlivých organizovaných zločineckých uskupení, která jsou do této trestné činnosti zapojena. Snaží se také nastínit možný vývoj drogové scény v České republice a rizika s ním spojená. Výroční zpráva je doplněna statistickými a kazuistickými daty, o která se popisovaný stav argumentačně opírá. Článek přináší shrnutí nejdůležitějších informací z Výroční zprávy NPC za rok 2016.

Česká republika v oblasti obchodu s nelegálními drogami čelí od roku 2007 postupně změně produkčních a distribučních trendů. Produkční a distribuční trhy, historicky postavené na komunitní a lokální bázi, jsou doplňovány aktivitami organizovaných zločineckých uskupení, která organizují velkoobjemovou produkci a distribuci metamfetaminu a marihuany, a to jak v mezinárodním, tak vnitrostátním měřítku. Z pohledu vymáhání práva dochází ke zvyšování počtu stíhaných osob, což společně s příslušnými epidemiologickými daty významně vypovídá o míře dostupnosti a nabídky nelegálních drog v ČR. Svou kriminální aktivitu vyvíjejí v drogové oblasti etnicky podmíněná zločinecká uskupení, která z území či přes území ČR organizují mezinárodní přepravu nelegálních drog, zejména heroinu a kokainu. Aktivity vietnamských zločineckých uskupení zaměřené na pokrytí zvýšené poptávky po metamfetaminu a marihuany ze zahraničí mají významný vliv na mezinárodní postavení České republiky, zejména ve vztazích k sousedním zemím. Zásadní hrozby představuje rovněž zesilující mezinárodní obchod s chemickými látkami, prekursor, novými syntetickými drogami a zneužívání psychoaktivních léčivých přípravků a chemických látek obchodovaných zejména v kyberprostoru.

Primární drogová kriminalita ve všech svých formách patří k plně latentní trestné činnosti s významnými zdravotními, sociálními a kriminogenními dopady. Projevuje se však i v dalších formách trestné činnosti, zejména pak sekundární drogové trestné činnosti, převážně majetkového charakteru. Podle expertních odhadů tvoří problémoví uživatelé minimálně jednu třetinu pachatelů z celkového počtu registrovaných trestných činů.

Trestně-právní data vypovídají o přímé úměře mezi kapacitami alokovanými k vymáhání práva v oblasti nelegálních látek a kvantifikovanými výsledky. Aktuálně deklarovaný pokles kriminality v ČR, se u drogové trestné činnosti s hodnotou poklesu 0,1 %, pohybuje v úrovni statistické chyby. Důsledně vymáhání všech protiprávních deliktů na úseku nelegálních drog včetně netrestních, jež je prioritou Policie ČR od roku 2013, se jednoznačně odráží v ukazatelích počtu osob stíhaných za drogové trestné činy a následně i v počtu odsouzených za tyto trestné činy. V posledních pěti letech lze sledovat nárůst zhruba o tisíc osob ročně.

Převážná většina odhalených drogových trestných činů v ČR je spojena s výrobou, pašováním a prodejem drog. Pachatelé trestného činu přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu tvoří v průměru zhruba 14 %. Z toho je patrná trvalá orientace vymáhání práva na snižování nabídky nelegálních drog v České republice, zejména v úrovni výroby, distribuce, dovozu a vývozu nelegálních drog. Nejvyšší podíl trestných činů představuje drogová kriminalita spojená s metamfetaminem a konopnými látkami. Celkový podíl cizinců v oblasti páchaní drogové trestné činnosti představuje cca 10 %.

Největší koncentrace skutků primární drogové trestné činnosti je ve velkých městských aglomeracích, středních a severozápadních Čechách a na severní Moravě. Obchod s omamnými a psychotropními látkami v nejzávažnějších formách zpravidla ovládají cizinci, čeští občané se zapojují do distribučních i produkčních úrovní.

Aktuálně pokračující trend lokálně podmíněné komercializace velkoobjemové výroby a distribuce metamfetaminu se silným zapojením vietnamských

kriminálních sktruktur má stále vliv na dostupnost této drogy na území České republiky. Epidemiologická data s jistou mírou náznaku změny trendu vykazují pokles do minulého roku setrvalého nárůstu odhadů počtu problémových uživatelů metamfetaminu, nicméně na interpretaci prokazatelné kulminace či poklesu problémového užívání metamfetaminu má vliv mnoho faktorů, které je potřeba hodnotit s maximální opatrností. Ani v případě primární drogové trestné činnosti nelze hovořit o poklesu ani v jednom ze sledovaných ukazatelů. Vývoj skladby u odhalených laboratoří na výrobu metamfetaminu rovněž potvrzuje trend posledních let o vlivu produkce vietnamských kriminálních sktruktur, určené primárně k uspokojení poptávky zahraničních uživatelů, na tuzemský drogový trh. Odhadovaný objem výroby těmito skupinami představuje 10 – 12 tun ročně.

Statisticky sice na území ČR stále převažují malé laboratoře s komunitním způsobem výroby, objemem vyprodukovaného metamfetaminu však jednoznačně vedou průmyslové provozy s produkcí určenou zejména pro pokrytí poptávky zahraničních uživatelů. Největší koncentrace velkoobjemových laboratoří je v severozápadních Čechách.

Poptávka po metamfetaminu vysoce převyšuje nabídku, čehož jsou si zadavatelé výroby vědomi, a z dostupných komponentů a potřebné chemie a zejména s minimálními náklady na tzv. vaříče jsou schopni dosahovat vysokých zisků. Vyrobený metamfetamin ve velkém množství je následně distribuován zejména do sousedních zemí, ale také například do severských zemí.

Doposud nejčastěji zneužívaný prekurzor pro výrobu metamfetaminu v podobě léků s obsahem pseudoefedrinu, pocházejících z Polska, začíná být vlivem regulace pozvolna nahrazován léky jiného původu či různými jinými látkami sloužícími jako prekurzor drogy. Statisticky se polská regulace z roku 2015 projevila v datech o zajištěných léčích s obsahem PSE v ČR až v bilančních letech za rok 2016. Aktuálně zpracovávané případy však ukazují, že Polsko zůstává nejvýznamnějším zdrojem těchto léčiv, ačkoliv nepocházejí přímo z polské farmaceutické distribuce, ale jsou pašovány nejčastěji ze zemí Západního Balkánu.

Případová zjištění ukazují, že aktuálně lze zdroj léků s obsahem pseudoefedrinu pocházejících z Polska rozdělit do následujících typových kategorií:

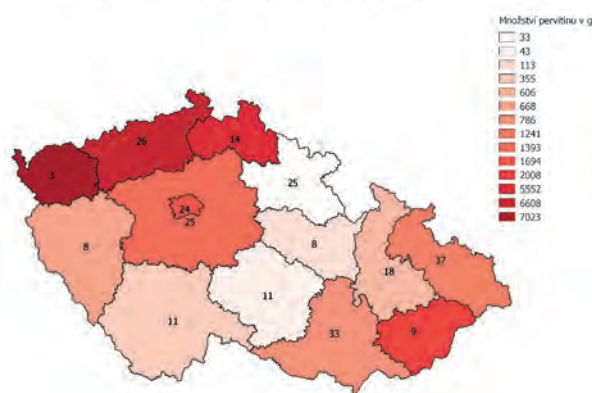
- rozprodej léků, kterými se kriminální skupiny ve významných objemech předzásobily v době před uplatněním regulace v rámci polské farmaceutické distribuce,
- obcházení regulace za spolupráce lékárníků či distributorů léčiv,
- kriminální skupiny organizující do Polska dovoz

léků s PSE z jiných zemí EU i mimo ni, nejčastěji Turecka a Bulharska,

- kriminální skupiny organizující do Polska nelegální dovoz generických léků s PSE neregistrovaných v EU.

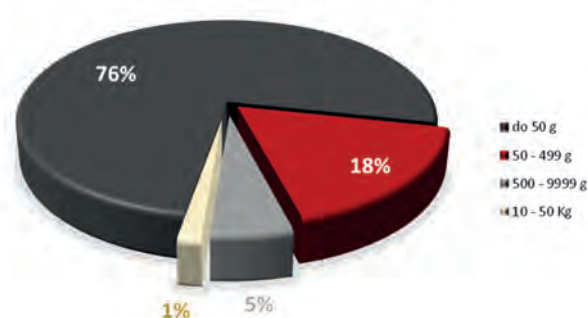
Vzhledem ke stále se zvyšujícím produkčním schopnostem některých varen i nadále vzrůstá problém s množstvím nebezpečného odpadu, který při výrobě vzniká. Tyto odpady čím dál častěji ohrožují životní prostředí, kontaminují podzemní vody a následné náklady na jejich likvidaci jsou značné. Významným dopadem produkce metamfetaminu je i kontaminace bytů a budov, kde nelegální výroba drog probíhá. Dlouhodobé vystavení vlivu těchto toxických a nebezpečných látek představuje vysoké riziko negativního vlivu na zdraví širokého okruhu osob. Od roku 2016 je veřejnosti přístupná mapa zajištěných varen a pěstíren, která má za cíl zvýšit občanskou angažovanost v otázkách rizik spojených s nelegální produkcí drog, zvýšit informovanost veřejnosti a municipalit o teritoriálním rozložení nelegální výroby a vést k přijetí lokálních opatření předcházejících těmito negativním jevům.

Počet varen a zajištěný pervitin v roce 2016

Obr. 1 – Počet varen a zajištěný pervitin v roce 2016 (Zdroj: NPC)

VARNY DLE OBJEMU VÝROBY 2016

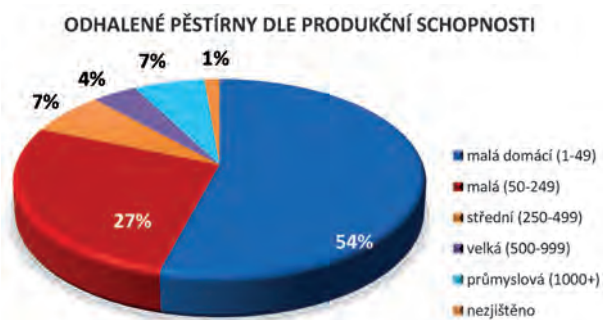
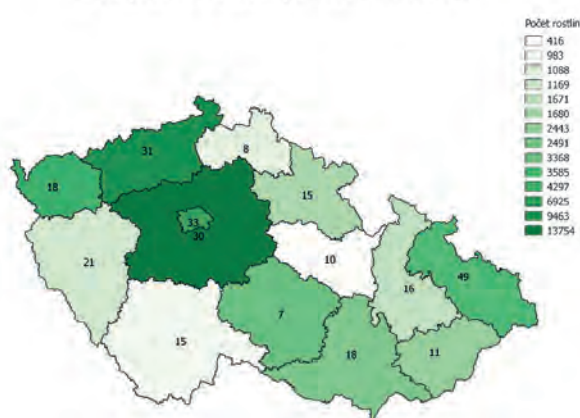
Obr. 2 – Varny podle objemu výroby za rok 2016 (Zdroj: NPC)

Spotřeba konopných drog je v České republice stále pokrývána především domácí produkcí, počet odhalených pěstíren se po mírném poklesu v minulém roce vrátil do úrovně, která je pokračováním narůstajícího trendu. Rovněž objem zajištěných rostlin a sušiny marihuany doposud progresivně vzrůstající od roku 2007, začal vykazovat tendenci k návratu do trendu nárůstu. Pokles objemu pěstování netechnického konopí „indoor“ průmyslovým způsobem se začal projevovat po zásahu policie proti některým majitelům a provozovatelům growshopů, jež představovaly významný zdroj technologií pro pěstitele, nicméně trend posledních let spočívající ve snižování rizika odhalení budováním více pěstíren s převažujícím počtem rostlin do 500 a zapojování občanů ČR do velkoobjemového pěstování s produkcí určenou na vývoz má trend vzrůstající.

Netechnické konopí je nejčastěji pěstováno za využití „indoor“ technologií pro pěstování rostlin pod umělým osvětlením a vyrobená marihuana se následně vyznačuje vysokým obsahem psychoaktivní látky THC. Pěstírny jsou odhalovány ve speciálně upravených objektech, jako jsou například skladovací prostory, zemědělské objekty, ale také pronajaté rodinné domy a byty v obytných čtvrtích a přináší sebou celou řadu často opomíjených rizik. K největším nebezpečím, která mohou „indoor“ pěstírny představovat, patří zejména jedovaté výpary z pěstební činnosti, požáry vzniklé zkraty na neodborně provedených zásazích na elektrickém vedení, zasažení elektrickým proudem, narušení statiky domu při stavebních úpravách nebo škody na životním prostředí vlivem chemických látek používaných při pěstování.

Část „indoorové“ produkce konopí je dobře organizována a velmi významně se na ní podílí kriminální skupiny vietnamského původu, které odhadem vyprodukují 30 – 40 tun ročně. Většina vypěstované marihuany je určena pro domácí trh, nicméně dochází i k velkoobjemovému vývozu, a to zejména do sousedních států, ale i na Ukrajinu, do Maďarska, Velké Británie a do severských států.

Počet pěstíren a zajištěných rostlin v roce 2016

Obr. 3 – Odhalené pěstírny podle produkční schopnosti (Zdroj: NPC)

Kokain na našem území i nadále zůstává drogou zejména skryté populace majetnější skupiny obyvatel, žijící převážně ve větších aglomeracích. Vzhledem k ceně a konkurenci metamfetaminu na trhu se stává relativně dostupnější, ale jeho konzumentská kvalita bývá často díky masivnímu ředění velmi nízká. Způsoby transportu kokainu na naše území zůstávají obdobné, stejně tak zapojení zločineckých skupin do obchodu s ním.

Situace v oblasti heroínu zůstává v ČR i nadále odlišná od řady evropských zemí, kde se dlouhodobě projevuje nadprodukce této látky v Afghánistánu a na trhu se objevuje relativně čistá droga. Český heroínový trh se vyznačuje velmi nízkou kvalitou heroínu nabízeného v rámci pouličního prodeje a zneužíváním léčivých přípravků na bázi opiátů, zejména Subutexu, ale také například Fentanylu a stále více také Vendalu Retard. Situace v oblasti problémového užívání opiátů je významně ovlivněna substitučním lékem „Subutex“, který ač primárně určen k léčbě, je nelegálně distribuován a zejména v Praze a Ústeckém kraji masivně proniká na černý trh.

V problematice prekurzorů drog došlo v loňském roce k několika legislativním změnám, a to jak na evropské, tak i na národní úrovni. Na podzim roku 2016 byly zařazeny na seznam drogových prekurzorů do kategorie I dle příslušných evropských nařízení dvě látky zneužívané k výrobě metamfetaminu, a to chlorefedrin a chlorpseudofedrin. Vzhledem k této změně byly na národní úrovni výše uvedené látky vyjmuty ze seznamu výchozích a pomocných látek dle zákona č. 272/2013 Sb. o prekurzorech drog.

I v loňském roce se Česká republika stala terčem zločineckých organizací zodpovědných za nelegální obchod s prekurzory, a sice podezřelou poptávkou po značném množství (desítky tun) acethydridu. Vzhledem k poměrně zásadním záchytům tohoto významného prekurzoru pro výrobu heroínu v posledním období, zejména v Turecku a dalších zemích jihozápadní Asie, velmi roste zájem o tuto chemikálii a celosvětově se zvýšila poptávka. Na tomto úseku probíhá intenzivní mezinárodní spolupráce.

Pokud jde o celoevropský, resp. celosvětový trend v oblasti zneužívání prekurzorů k nelegální výrobě drog, stále se hojně zneužívají látky tzv. neuvedené, což jsou chemické látky, které nespádají pod legislativní rámec, nicméně jsou zařazeny na seznamu tzv. dobrovolně sledovaných látek z důvodu jejich možného zneužití v drogových laboratořích.

Začínají se stále více vyskytovat případy pre-prekurzorů a tzv. „designer precursors“, tedy chemikálií vyrobených přímo za účelem jejich následného zneužití k nelegální výrobě drogy, přičemž tyto chemikálie nemají žádné průmyslové využití, častokrát se jedná o prekurzory na zakázku, které obcházejí platnou legislativu. V mezinárodním rozměru tak začíná vyvstávat otázka, zda nekonečné zařazování látek na kontrolované seznamy je tou správnou cestou.

Problematika Nových psychoaktivních látek (NPS) je v evropském měřítku vnímána stále intenzivněji. V některých oblastech množství záchytů NPS překonalo klasické drogy (například Maďarsko). Množství nově hlášených NPS systémem včasného varování se v posledních několika letech meziročně ustálilo kolem hranice 100 látek. Tento stav si v řadě zemí EU vyžádal legislativní změny a přechod k tzv. generickému způsobu kontroly NPS. Také v ČR roste popularita nových syntetických stimulačních drog, především katinonů a syntetických kanabinoidů. V průběhu roku 2016 se také na trhu v České republice objevila řada nových psychoaktivních látek původem především z Asie.

Přes relativně konzervativní drogový trh v České republice, zaměřený především na metamfetamin a marihuanu, lze sledovat i ze vzrůstajícího množství zadržených NPS zájem o tyto látky, které nejsou přes své zjevné toxikologické účinky dostatečně pružně za-

řazeny na seznam omamných a psychotropních látek a jedů dle platné legislativy, což značným způsobem omezuje možnosti orgánů v trestním řízení při prověřování i vyšetřování této trestné činnosti. Přes veškeré snahy Národní protidrogové centrály a intenzivní jednání se zatím nepodařilo zařadit dalších 55 vytipovaných látek pod legislativní kontrolu a doufáme, že se tak stane v první polovině roku 2017.

Fenomémem této doby i problematiky NPS je obchodování s těmito látkami na internetu, a to jak v prostředí běžného internetu, tak i tzv. darknetu. Anonymita tohoto prostředí, uživatelská přívětivost a jednoduchost posouvá obchod jak s tradičními drogami, tak především s NPS do nové úrovně a je výzvou pro celou policii.

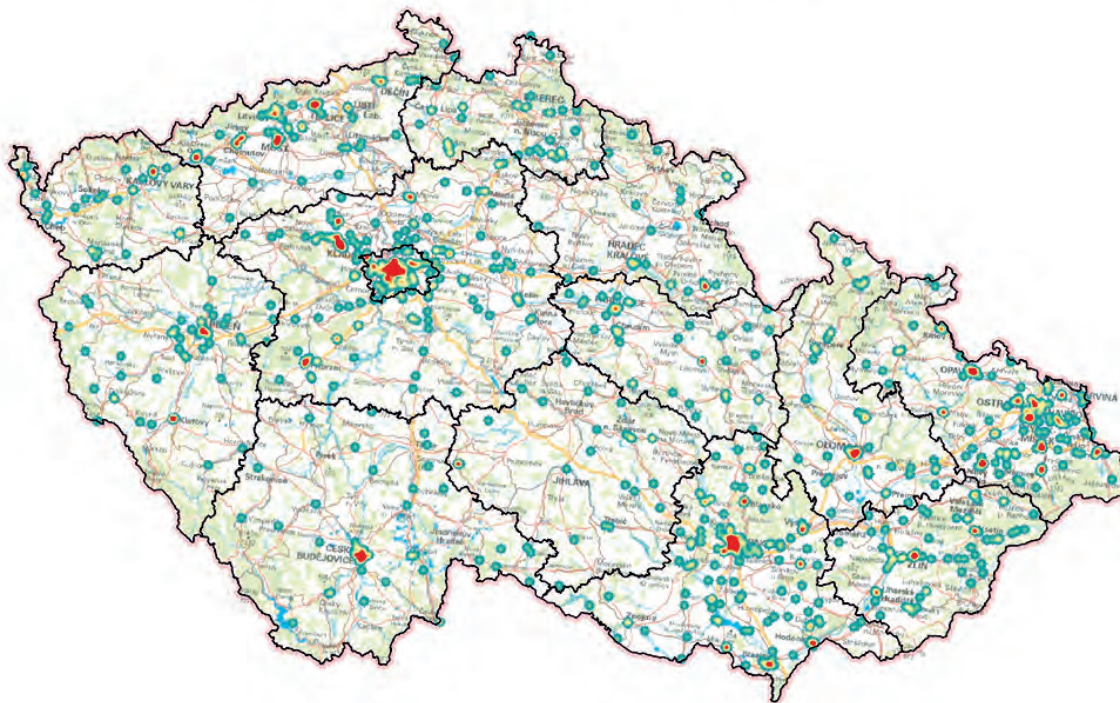
Na internetu převládá nabídka léčiv, látek s hormonálním a anabolickým účinkem a některých prekurzorů. Samostatným fenoménem je přetrvávající existence tzv. „growshopů“, které jsou poučeny z výsledku série trestních řízení a své podnikání realizují tak, aby minimalizovaly možnost konfliktu se zákonem.

K nejčastěji nabízeným nelegálním přípravkům, tedy přípravkům, jejichž valná většina není registrována jako léčivo a u nichž nemůže být zaručena kvalita, účinnost a bezpečnost, stále patří anabolické steroidy. Jejich rozšíření v populaci spíše roste, z posledních výzkumů i poznatků orgánů vymáhajících právo je zřejmé, že část uživatelů anabolických steroidů se nerekretuje jen z prostředí sportovců, ale i z prostředí osob, kde má vzhled význam pro úspěšnost profese. Problematičnost anabolických steroidů spočívá zejména v obecně nízkém povědomí o nebezpečí jejich zneužívání, snadné dostupnosti a vysokém procentu padělků.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
cannabis (g)	108 352	122 124	392 527	171 800	277 988	440 780	563 335	735 362	569 564	655 055	722 107
cannabis - rostliny (ks)	2 276	6 992	25 223	33 427	64 904	62 817	90 091	73 639	77 685	30 770	57 660
pěstírna	17	34	79	84	145	165	199	276	301	220	299
hašiš (g)	46	387	697	12 499	9 354	2 431	20 532	1 321	14 852	7 558	6 566
metamfetamin (g)	5 249	5 978	3 799	3 596	21 301	18 476	31 900	69 137	50 238	107 363	90 718
varna	416	388	434	342	307	338	235	261	272	263	261
kokain (g)	4 708	37 588	7 631	12 904	14 162	16 071	8 050	35 788	5 406	120 386	39 367
heroin (g)	27 877	20 333	46 302	31 258	30 453	4 730	7 576	5 045	156 810	1 585	19 334

Tab. 1 – Přehled zajištěným návykových látek (Zdroj: NPC)

Teplotní mapy drogových deliktů v roce 2016

Obr. 4 – Teplotní mapy drogových deliktů v roce 2016
(Zdroj: NPC)

kpt. Mgr. Barbora Kudláčková, e-mail: barbora.kudlackova@pcr.cz
Policejní prezidium ČR, poštovní schránka 62/NPC, 170 89 Praha 7

Keywords:

illegal drug trafficking, drug-related crime, illegal drugs, drug production, Methamphetamine, Cannabis plantations, drug precursors, New psychoactive substances, drugs and medicines.

Abstract:

National Drug Headquarters annually summarizes the drug situation in the Czech Republic from the perspective of law enforcement agencies in its annual report. It focuses on major trends in the illegal production and trade in narcotic drugs and psychotropic substances and poisons and on the level of engagement among various organized criminal groups that are into this type of crime involved. It also tries to outline the possible development of the drug scene in the Czech Republic and the risks associated with it. The annual report is supplemented by statistics and casuistic data. The article provides a summary of the most important information from the NPC Annual Report for 2016.

PERVITIN A JEHO VLIV NA DUTINU ÚSTNÍ

RADIM VIKTORA^a, RENATA VIKTOROVÁ^b

^a National Drug HQ Criminal Police and Investigation Service, Czech Republic

^b Private Dental Clinic, Brandýs nad Labem, Czech Republic

Klíčová slova:

pervitin; závislost; stimulační droga; pervitinová ústa; účinky pervitinu; ústní péče

Abstrakt:

V České republice je míra užívání nelegálních drog vysoká. Přední pozice v konzumaci nelegálních drog u nás zaujímají pervitin a konopí. V ČR je pervitin nejčastěji zneužívanou látkou – uživatelé pervitinu tvoří 2/3 všech uživatelů drog. Popularita pervitinu je dána především jeho snadnou dostupností a relativně nízkou cenou. Uživatelů této drogy pořád přibývá a o tomto jevu hovoří i čísla z výroční zprávy z Národní protidrogové centrály. Za rok 2015 došlo ke 100% nárůstu zajištěného metamfetaminu proti roku 2014, a to konkrétně z 50 238 g za rok 2014 a 107 363 g za rok 2015^a)

V článku se zaměříme na dopad užívání pervitinu na dutinu ústní. Aby byl zubní lékař, sestra nebo dentální hygienistka schopni rozpoznat, že mají na křesle pacienta, který je uživatelem pervitinu, musí mít správné informace, jaký má tato droga vliv na dutinu ústní. Následně by měl mít zubní lékař i dentální hygienistka představu o prevenci, která by omezila, případně zabránila dalším zubním onemocněním.

Soubor změn vzniklých působením pervitinu na lidský chrup byl ve Spojených státech amerických nazván termínem „Meth mouth“ neboli „Pervitinová ústa“.

Úvod

Historie

Pervitin (metamfetamin) je **ilegální droga** patřící do stejné kategorie jako kokain. Má celou řadu přezdivek, jako je perník, péčko, peří, piko, sníh, ice, koks chudých, psaníčko, raketa, lajna a další.

Pervitin není novou drogou. Amfetamin byl poprvé vyroben v Německu v roce 1887. Pervitin, účinnější a z hlediska výroby snadnější látka, byl **vyvinut** v roce 1919 v **Japonsku**. K rozšířenějšímu užívání pervitinu došlo v době 2. světové války, kdy se používal k udržení bdělosti bojových jednotek. Vysoké dávky drogy byly určeny japonským pilotům kamikadze před jejich sebevražednými misemi.

V padesátých letech byl pervitin předepisován jako pomocný prostředek při dietě nebo jako antidepresivum. Stále nebyl považován za návykový. Protože byl snadno dostupný, byl užíván vysokoškoláky, řidiči kamionů a sportovci jako stimulant, který nebyl vázán na lékařský předpis. Tímto se droga ještě více rozšířila.

V Československu se pervitin nelegálně vyráběl již od poloviny 70. let 20. století. Užívání této drogy ve větší míře u nás, ale i ve světě se objevilo až po roce 1990, tedy po pádu komunistického režimu, protože

v dobách komunismu byla jednak vysoká sociální kontrola, která znemožňovala šíření této drogy, ale také se o této problematice málo vědělo.

Dnes

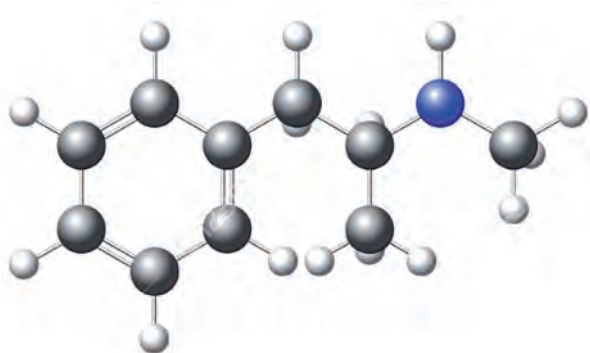
Pervitin je zkázou osob různého věku, ale obvykle je oblíben jako „**klubová droga**“ objevující se na večírcích v nočních podnikcích a na tanečních párty. Jeho nejčastějším slangovým názvem je perník nebo ice. Jedná se o nebezpečnou a účinnou chemickou látku a podobně, jako je tomu u jiných drog, jde o jed, který **zpočátku působí jako stimulant**, pak ale začne systematicky ničit tělo i duši. **Vysoce návykový** pervitin spaluje tělesné rezervy a vytváří ničující závislost, kterou lze utišit pouze dalším, větším množstvím drogy.

Pervitin, genericky metamfetamin, chemicky pravotočivý fenylmethylaminopropan je účinnější než amfetamin. Čistý má formu mikrokrystallického bílého prášku, bez zápachu, hořké chuti. Na černém trhu může být zabarven do žluta nebo fialova z důvodu špatné domácí výroby, neboli „varu“. Výchozí látkou je efedrin. K výrobě se používá louh, jod a červený fosfor. Vyrobit tuto drogu není úplně jednoduché, výrobce neboli „vařič“ by měl mít alespoň základní chemické znalosti.

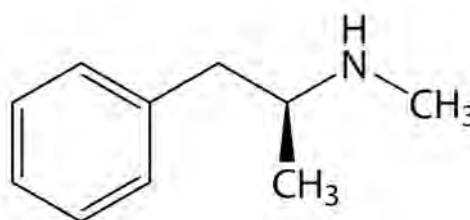
Pervitin se u nás v ČR nečastěji **užívá šňupáním**,

^a Národní protidrogová centrála, Výroční zpráva 2015: Obchod metamfetaminem. PČR, 2016, 6 s.

nitrožilně a ústy. Běžná dávka pro uživatele drogy je od 50 mg do 250 mg, hlavní příznaky intoxikace působí 8 až 24 hodin, podle závislosti uživatele. Z těla se vylučuje močí, v moči se objevuje již za 20 minut po aplikaci.

Obrázek 1 – molekulární struktura pervitinu ve 3D^{b)}
(Zdroj: Internet)

Obrázek 2 – molekulární struktura pervitinu ve 2D^{c)}
(Zdroj: Internet)

Užívání pervitinu

Pervitin a jeho krystalická forma vytváří falešný pocit pohody a zvýšené energie, a proto má uživatel tendenci nutit tělo k rychlejšímu a náročnějšímu fungování. Uživatelé této drogy nakonec mohou zažívat těžké fyzické i psychické „zhroucení“, jakmile účinky drogy pominou.

Obrázek 3 – foto z roku 1979^{d)} (Zdroj: Internet)

Obrázek 4 – foto z roku 1989^{e)} (Zdroj: Internet)

^{b)} Metamfetamin rekreační droga. Cz.123rf.com [online]. [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: http://cz.123rf.com/photo_44980535_metamfetamin-rekrea%C4%8Dn%C3%AD-droga-molekula,-chemick%C3%A9-struktur%C3%AD-vzor,-2d-a-3d-vektor-izolovan%C3%BDch-n.html.

^{c)} Metamfetamin rekreační droga. Cz.123rf.com [online]. [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: http://cz.123rf.com/photo_44980535_metamfetamin-rekrea%C4%8Dn%C3%AD-droga-molekula,-chemick%C3%A9-struktur%C3%AD-vzor,-2d-a-3d-vektor-izolovan%C3%BDch-n.html.

^{d)} Pravda o dorgách: Pervitin (metamfetamin) [online]. [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <http://www.drogy.cz/pervitin/kap-smrtici-ucinky-pervitinu.html>.

^{e)} Pravda o dorgách: Pervitin (metamfetamin) [online]. [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <http://www.drogy.cz/pervitin/kap-smrtici-ucinky-pervitinu.html>.

Obrázek 5 – foto z roku 1991^f) (Zdroj: Internet)

Obrázek 6 – foto z roku 2001^g) (Zdroj: Internet)

Obrázek 7 – foto z roku 1998^h) (Zdroj: Internet)

Obrázek 8 – foto z roku 2004ⁱ) (Zdroj: Internet)

^f Pravda o dorgách: Pervitin (metamfetamin) [online]. [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <http://www.drogy.cz/pervitin/kap-smrtici-ucinky-pervitinu.html>.

^g Pravda o dorgách: Pervitin (metamfetamin) [online]. [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <http://www.drogy.cz/pervitin/kap-smrtici-ucinky-pervitinu.html>.

^h Pravda o dorgách: Pervitin (metamfetamin) [online]. [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <http://www.drogy.cz/pervitin/kap-smrtici-ucinky-pervitinu.html>.

ⁱ Pravda o dorgách: Pervitin (metamfetamin) [online]. [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <http://www.drogy.cz/pervitin/kap-smrtici-ucinky-pervitinu.html>.

Netvořící účinek užívání pervitinu je zřejmý na zjizvených a předčasně zestárlých tvářích závislých, viz obrázky výše.

Pravidelná konzumace této drogy snižuje přirozený pocit hladu, dochází k extrémní ztrátě hmotnosti závislých. Další negativní účinky zahrnují: narušení spánkového rytmu, hyperaktivitu, nevolnost, iluzi obrovské síly a moci, zvýšenou agresivitu a podrážděnost, zmatenost, halucinace, úzkost a paranoiu. V některých případech může užívání způsobit křeče, které nakonec končí smrtí. Při dlouhodobém užívání může pervitin způsobit nevratná poškození: srdeční arytmie s rizikem srdeční zástavy, zvýšený krevní tlak, poškozuje cévy v mozku, které mohou být příčinou mrtvice. Uživatelé mohou trpět poškozením mozku, včetně výrazného zhoršení paměti a schopnosti pochopit abstraktní pojmy.

Poškození způsobená pervitinem

Krátkodobé účinky

- Anorexie
- Zvýšení krevního tlaku a tělesné teploty
- Arytmie
- Rozšíření zornic
- Výrazně zrychluje motoriku
- Euforie, ustupuje únava
- Urychluje tok myšlenek, na úkor kvality
- Nespavost
- Nevolnost
- Zmatenost, násilné chování
- Halucinace, nadměrná vzrušivost, podrážděnost
- Panika a psychóza, neuróza
- Nadměrné dávky mohou vést ke křečím, záchvatům a smrti

Jakmile dojde k odeznění účinku drogy, přijde další fáze, tzv. deprese, která se vyznačuje vyčerpáním a velikou skleslostí.

Dlouhodobé účinky

- Trvalé poškození jater, ledvin a plic
- Je-li látka kouřena – dýchací obtíže
- Je-li látka šňupána – zničení tkání v nosní dutině, přepážky, deformace nosu
- Nevratné poškození krevních cév v srdci a mozku
- Infekční nemoci a hnisavé záněty tkání, je-li látka aplikována injekčně (abscesy)
- Podvýživa
- Těžké zubní kazy, stomatologická onemocnění
- Dezorientace, apatie, zmatek a vyčerpání
- Silná psychická závislost
- Psychóza
- Deprese
- Poškození mozku podobné Alzheimerově nemoci, mrtvici a epilepsii

Ti, kterým se podaří uniknout ze závislosti, trpí často výpadky paměti a extrémními výkyvy nálad.

Stadia pervitinových zážitků

1 Nájezd – Nájezd je prvotní reakce, kterou uživatel cítí poté, co vykourí, šnupe nebo injekčně aplikuje pervitin. Během nájezdu se výrazně zvýší srdeční tep a metabolismus*, krevní tlak a puls uživatele. Na rozdíl od nájezdu spojeného s užíváním cracku, který trvá přibližně 2 až 5 minut, může pervitinový nájezd trvat až 30 minut.

2 Úlet (vysmažení) – Nájezd je následován úletem, kterému se taky někdy říká „výsmah“. Během úletu se uživatel často cítí agresivně a nanejvýš moudře a stává se velmi hádavým. Často skáče ostatním do řeči a dokončuje jimi započaté věty. Klam může vyústit do toho, že se uživatel velmi intenzivně soustředí na nepodstatný nebo nevýznamný předmět nebo činnost, například opakovaně po několik hodin čistí totéž okno. Úlet může trvat 4 až 16 hodin.

3 Tah (delší mejdan, pařba) – Tah je nekontrolované užívání drogy nebo alkoholu. Označuje nutkání uživatele udržet si stav intoxikace kouřením, šňupáním nebo píchnutím většího množství pervitinu. Tah může trvat 3 až 15 dní bez přerušování. Během tahu se uživatel stane jak duševně, tak fyzicky hyperaktivní. Pokaždé, co uživatel vykourí nebo aplikuje další a větší dávku drogy, zažívá další, ovšem menší nájezd, až nakonec necítí ani nájezd ani úlet.

4 Dojezd – Uživatel pervitinu je nejnebezpečnější ve chvíli, kdy zažívá fázi závislosti nazvanou „dojezd“, což je stav dosažený na konci „tahu“, kdy pervitin přestává uživateli způsobovat stav nájezdu nebo úletu a kýchýžený opojný efekt. Uživatel, který není schopen ulevit si od strašlivých pocitů prázdnoty a touhy po droze (absták), ztrácí smysl vlastní identity. Běžným příznakem je intenzivní svědění a uživatel může nabyt dojmu, že se mu pod kůži snaží zarýt brouci. Uživatel, který někdy není schopen usnout několik dní za sebou, je často v naprosto psychotickém stavu a existuje ve svém vlastním světě. Vidí a slyší věci, které nemůže vnímat nikdo jiný. Jeho halucinace jsou natolik živé, že působí reálně. Takto odtržen od reality může být uživatel velmi nepřátelský vůči sobě a ostatním. Riziko sebezmrzačení je v této fázi velmi vysoké.

5 Zhroucení – Uživatel, který drogu aplikuje na tzv. tahu, zažívá zhroucení, když jeho tělo selže, protože nadále nedokáže odolávat účinkům drogy, která na něj působí, a končí extrémně dlouhým spánkem. Dokonce i ti nejničernější a nejvíce násilníci uživatelé jsou během fáze zhroucení téměř bez života a pro nikoho nepředstavují ohrožení. Zhroucení může trvat 1 – 3 dny.

6 Pervitinové vyčerpání a psychóza – Po fázi zhroucení se uživatel probouzí ve zcela zničeném stavu, vyhladovělý, dehydrovaný a fyzicky, duševně i emocionálně naprosto vyčerpán. Toto stádium obvykle trvá od 2 do 14 dní. To vede k silnější závislosti, protože

„řešením“ těchto nepříjemných pocitů je další a větší dávka.

7 Abst'ák – *Od poslední dávky často uplyne 30 až 90 dní, než si uživatel uvědomí, že se u něj projevují abstinenční příznaky. Nejprve je deprimován, postrádá energii a schopnost zažívat slast. Poté se dostaví touha po další dávce pervitinu a u uživatele se mohou projevit sebevražedné sklony. Protože abstinence na pervitinu je nanejvýš bolestivá a obtížná se snáší, většina uživatelů se k droze opět vrátí. Právě proto se až 93 % lidí léčených tradičními metodami vrátí ke svému návyku*).

Zubní péče

V roce 2012 byla ve Spojených státech amerických zveřejněna studie na téma: pervitin a dutina ústní. Je zřejmé, že **uživatelé pervitinu mají prokazatelně vyšší výskyt zubních onemocnění než lidé, kteří ho neužívají.** Většina pacientů mělo rozsáhlé eroze a zbroušení zubní skloviny od bruxismu (skřípání a zatínání zubů). Zaznamenáno bylo i velké množství protéz (snímatelná zubní náhrada celková nebo částečná) u relativně mladých pacientů. Zásadní problém je chybění zubů, především stoliček, v důsledku rozsáhlého neléčeného zubního kazu. Bylo zjištěno, že dentální či jiné ústní onemocnění bylo jedním z nejvíce převládajících (42 %) onemocnění u uživatelů pervitinu, kteří jinak byli celkově zdraví.

Většina uživatelů – pacientů projevila obavy týkající se kosmetických aspektů zubního onemocnění a do této oblasti tedy cílila zubní péče svoji intervencí a motivací. Dále bylo prokázáno, že osoby, které užívají pervitin nitrozilně, mají mnohem horší stav dutiny ústní a závažnější zubní onemocnění, než ti, co pervitin kouří nebo užívají nasálně.

Vliv pervitinu na dutinu ústní – pervitinová ústa

Termín „pervitinová ústa“ je do jisté míry zavádějící. Jde o souhrn rizikových faktorů zahrnující: užívání drogy, změnu chování a návyků, dispozice, nedostačující orální hygienu, nateklé krvácející dásně, zápach z úst, zkažené zuby, shnilé kořeny, nekvalitní slinu a další.

Pervitinová ústa

1. xerostomie (suchost v ústech)

Prvním faktorem ovlivňujícím orální zdraví uživatelů pervitinu je xerostomie. Xerostomie je odborný název pro suchost v ústech. Jde o sníženou produkci nebo změnu kvality slin. Metamfetamin zvyšuje sympatickou činnost v centrálním nervovém systému, způsobuje snížení slinné sekrece ze slinných žláz stimulací inhibičních receptorů. V důsledku hyperakti-

vity, kterou metamfetamin způsobuje, závislý sotva dodržuje pitný režim, což může zapříčinit dehydrataci organismu. Současně dochází k rozvoji xerostomie. Slina má zásadní význam v přirozené ochraně zubní skloviny proti zubnímu kazu a v důsledku její nekvality dochází k rychlému rozvoji destruktivních onemocnění tvrdých zubních tkání.

Při dlouhodobé suchosti v ústech se mohou projevovat problémy také na sliznicích. Mezi slizniční problémy patří: atrofické glossitidy (vyhlazené chuťové pohárky na jazyku), orální kandidózy (plísňová onemocnění dutiny ústní, kvasinky), angulární cheilitidy (infekční záněty v koutcích úst) a především zhoršená hojivost tkání.

2. bruxismus (patologické skřípání a zatínání zubů)

Skřípání zubů neboli bruxismus bývá nejčastěji „na dojezdu“, kdy uživatelé bývají neklidní, úzkostní, podráždění, unavení. Během této doby mají tendenci sevřít své čelisti a skřípat zuby. Postupně dochází k atrici zubů (obroušení skloviny až zarovnání anatomických hrbolků na stoličkách), někdy může chybět i značná část korunky. Bruxismus bývá většinou u začínajících narkomanů. V důsledku obroušení zubů, tedy ztráty zubní skloviny, která chrání citlivou složku zubu před vnějším prostředím, dochází k zvýšené citlivosti zubů, tzv. hypersensitivitě. Při extrémním bruxismu může dojít ke změně mezičelistních vztahů, snížení skusu a opticky k zestárnutí obličeje.

3. kyselé přísady používané při výrobě pervitinu

Kyselé přísady používané při výrobě pervitinu (kyselina fosforečná, sírová nebo kyselina solná) přispívají k erozi skloviny (podobný důsledek vidíme u pravidelných popíječů kyselých nápojů typu COCA-COLA). Jedná se ale většinou o příměsi nekvalitně vyrobené drogy. Dochází k poklesu pH ve slině a tím dojde k demineralizaci a vzniká zubní kaz. Není pravdou, že kyseliny se do slin dostanou jen při orálním užití drogy. Častokrát lze od uživatelů slyšet, že po požití drogy změkne sklovina nebo že cítí, že se jim sklovina odvápnuje.

4. Zubní kaz

Nejčastějším problémem v dutině ústní u narkomanů je právě zubní kaz. Zubní kaz v důsledku demineralizace (odvápnění skloviny), nedostatku sliny nebo nekvalitní sliny a z nedostatku živin a ústní hygieny vzniká relativně rychle. Dochází k němu na typických ploškách zubů – a to zejména krčkových ploškách – těsně nad dásní. Pokud nedojde k včasné sanaci a prevenci, dochází k rozšíření kazivé léze nejčastěji cirkulárně – kolem celého obvodu zubu,

^j Pravda o drogách [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://drogy.cz/pervitin/kap-stadia-pervitinovych-zazitku.html>.

až se zub zlomí a klinická korunka celého zubu se odlomí. V puse zůstávají shnilé zapáchající kořeny – radixy.

Obrázek 9 – destruovaný chrup závislého^k) (Zdroj: Internet)

Obrázek 10 – detail odlomených korunek a shnilých kořenů zubů^l) (Zdroj: Internet)

5. Zánět dásní

V důsledku chybějící ústní hygieny, stravovacích návyků a pravděpodobně i pro bolest zubů dochází současně k rozvoji gingivitis (zánět dásní). Dásně jsou nateklé, zarudlé, na dotek krvácející a velmi bolestivé. Na zubech se nachází vyžralé povlaky a zubní kámen. Cítit můžeme výrazný zápach z úst – fetor ex ore.

Závěr

Závěrem vyplývá, že zubní lékaři by měli být schopni podle stavu dutiny ústní rozpoznat, že se může jednat o člověka drogově závislého.

Některými poznávacími znaky mohou být styl oblékání a mluvy, „vykroucené pohyby“, špatná pleť, vyhublá postava. Někdy je lze poznat i podle očí. Zubní lékaři by měli být opatrní při podezření na uživatele drog nejen z důvodu přenosu nemocí jako je Hepatitis C nebo AIDS, ale i při podání lokální anestezie obsahující vazokonstrikční látky. Doba působení metamfetaminu se pohybuje od 8 do 24 hodin podle množství dávky. Lokální anestetikum není vhodné podávat minimálně 24 hodin po požití pervitinu. Ačkoli po 24 hodinách se z těla odplaví pouze 75 % pervitinu, kardiovaskulární a klinické účinky skončí dříve, než se droga plně odplaví z těla.

Zubní lékař tak může hrát klíčovou roli v časném rozpoznání uživatele pervitinu a podílet se na péči o něj nebo pacienta včas odkázat do příslušného poradenství.

Obrázek 11 - kazem destruovaný chrup uživatele pervitinu^m) (Zdroj: Internet)

^k CDEWorld: Methamphetamine: Oral Effects and Treatment [online]. [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: <https://cdeworld.com/courses/4463>.

^l CDEWorld: Methamphetamine: Oral Effects and Treatment [online]. [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: <https://cdeworld.com/courses/4463>.

Literatura:

1. Wedber, T., *Memorix zubního lékařství*. 2. české vyd. Přeložil Koťová, M. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3519-1.
2. Štefunková, M., ed. *Metamfetamin (pervitin): situace v EU a její globální kontext* [online]. Praha: Centrum adiktologie, Psychiatrická klinika 1. LF UK a VFN v Praze, 2010 [cit. 2017-04-02]. Učební texty (Všeobecná fakultní nemocnice. Centrum adiktologie). ISBN 978-80-86620-24-4.
3. *Problem amphetamine and methamphetamine use in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010. Selected issue. ISBN 978-92-9168-450-2.
4. Spadling, F. *Methamphetamine: the dangers of crystal meth* [online]. New York: Rosen Pub., c2007 [cit. 2017-03-02]. ISBN 978-1-4042-0912-1.

kpt. Ing. Radim Viktora, e-mail: radim.viktora@pcr.cz
Policejní prezidium ČR, poštovní schránka 62/NPC, 170 89 Praha 7

MDDr. Renata Viktorová, e-mail: primazubarka@seznam.cz
Soukromá stomatologická ordinace, Výletní 1411, 250 01 Brandýs nad Labem

Key words:

Meth; addiction; stimulant drug; meth mouth; the effects of methamphetamine; oral care

Abstract:

The rate of illicit use is high in the Czech Republic. The leading positions in the consumption of illegal drugs in our country occupy methamphetamine and cannabis. Methamphetamine is the most commonly abused substance in the Czech Republic, methamphetamine users make up 2/3 of all drug users. The popularity of methamphetamine is mainly due to its easy availability and relatively low price. The number of users of this drug is still increasing and this phenomenon is also supported by the data from the annual National Drug Headquarters report. In 2015 there was 100% increase in seized methamphetamine. From 2014, namely from 50,238 GRM and 107,363 GRM for the year 2016. This article is focused on the impact of meth use on the oral health. The dentists, nurses or dental hygienists should be able to recognize the patient, who is a user of methamphetamine. They also have to have proper information, how this drug affect the oral cavity. Consequently, they should have the idea of prevention that would restrict or prevent next dental disease. The set of changes caused by methamphetamine on human teeth was named „Meth Mouth“ in the United States.

^m Our Dermatol Online: A METH MOUTH CASE [online]. [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: <http://www.odermatol.com/issue-in-html/2014-4-24-meth/>.

KULT PEYOTLU A HALUCINOGENNÍ SUBSTANCE MESKALIN

TOMÁŠ KRATINA

Criminal Police Unit TOXI, Prague III, Czech Republic

Klíčová slova:

peyotl; meskalin; kaktus; halucinogenní látka; *Lophopora williamsii*

Abstrakt:

Předmětem následujícího článku je poskytnout čtenářům informace o alkaloidu kaktusu *Lophopora williamsii*, zvaném meskalin. Svými účinky na lidský organismus je zařazen mezi halucinogenní návykové látky. Autor hodlá přiblížit tuto méně se vyskytující látku příslušníkům Policie České republiky. Článek je zaměřen zejména na obecnou charakteristiku, toxikologické informace a negativní zdravotní následky ve vztahu k užívání meskalinu.

Úvod

Pravděpodobně většině policistů jsou známy halucinogenní látky. Tyto substance jsou charakteristické svým působením na lidské vnímání reality, času, prostoru, objektů a dalších vjemů. Mohou způsobit změny myšlení, nálad, chování a samozřejmě zejména vnímání. To se pak projevuje od stavů počínajících pouhým rozostřením zraku až po stavy podobné schizofrenii. Dokonce má docházet k takovým pomýlením smyslů, které jsou uživateli popisovány tak, že „slyší rukama, vidí melodie nebo cítí pohledy“. Často jsou popisovány přízračné, povznášející, magické ale i hrůzostrašné, zlověstné a děsivé zážitky (tzv. „horror trip“), které jsou uživateli po aplikaci. Mezi známé halucinogeny patří bezesporu diethylamid kyseliny lysergové, známý jako LSD, meskalin, psilocyn, psilocybin a dimethyltriptamin. K méně známým bychom zařadili halucinogenní alkaloidy rostlin *Helleborus niger*, *Duboisia Hopwoodova*, *Harmala* mnohokvětá, *Brugmansie*. Z evropských alkaloidy rostlin *durmanu*, *blínu*, *mandragory* a mnoha dalších¹. Nesmíme zapomenout ani na mochomůrku červenou a její halucinogenní alkaloid *muscarin*. Mezi přírodní halucinogeny se ale počítá i *cannabis*². Můžeme zmínit i halucinogenní účinky *bufoteninu*, což je toxická látka vylučovaná na povrch kůže některými ropuchami. *Bufotenin* slouží jako přirozená ochrana ropuch před predátory, na lidský organismus má však mimo halucinogenních účinků také ale hlavně kardiotoxický účinek shodný s účinky srdečních glykosidů, jež ovlivňují přísun kalcia do srdečního svalů. Ze shora uvedeného výčtu rostlin a látek si můžeme udělat představu o tom, že se jedná ve všech případech o přírodní produkty, až na LSD, který se řadí mezi polosyntetické látky.

Rostlinná charakteristika *Lophopora williamsii*

Název rostliny byl zvolen na počest pěstitele C. Williamse, *Lophopora* je druh kaktusů, jejichž rodové jméno je odvozeno od slova *lophos* – chochol. Původní název kaktusu zněl *Anhalonium lewisii*, ten se však pro nesprávnost neuzívá. V češtině zní název tohoto kaktusu ježunka *Williamsova*. Jedná se o kaktus, patřící do čeledi *Cactaceae*, kaktusovitých, který se přirozeně vyskytuje na území jihozápadní oblasti Spojených států amerických (Texas) a severního Mexika, přičemž na tomto území je nazván jako *peyote* (*Peyotl*). Hlavní místa růstu v Mexiku jsou v provinciích *San Luis Potosí*, *Zacatecas*, *Durango*, *Coahuila*, *Nuevo León*. V Texasu pak oblasti v okolí *Rio Grande del Norte* a v povodí *Rio Bravo*.³

Obrázek 1 – mapa přirozeného výskytu peyotlu
(Zdroj: <http://lophophora.blogspot.cz/>)

Je možné ho najít i v jižnějších oblastech Mexika, ale v tom případě je pravděpodobnější, že sem byl zanesen jihoamerickými indiány. Roste zde v extrémně suchých pouštních kamenitých podmínkách v nadmořských výškách mezi 1000 až 2100 metry. V létě vyžaduje horké a vlhké ovzduší, v zimě teploty ideálně kolem 10 °C. Tělo kaktusu je měkké, zploštělé, kulovité, nejvýše průměru 8 cm, na povrchu má barvu šedozelenou. Barvy se mohou lišit podle klimatu. Čím více má tepla, tím je tělo stříbřitější. Naopak vlhkost způsobuje rezavé skvrny. Je rozdělen do 8 až 12 měkkých žebér, na nichž vyrůstají svazečky tuhých vlasovitých štětinek, ale jinak je zcela bez trnů. Ze středu temenní vlny vyrůstají malé a chudé květy, nejčastěji světle růžové barvy⁴. Vzrůstem patří spíše mezi malé kaktusy, neboť dosahuje v průměru velikosti mezi 3–10 cm, na výšku má 1,5 až 7 cm⁵.

Obrázek 2 – fotografie peyotlu

(Zdroj: <http://www.duben-kaktus.cz/382-lophophora-williamsii/>)

Tělo kaktusu vyrůstá z mohutných řepovitých kořenů, které ji zásobují vodou v obdobích sucha³. Roste samostatně nebo v trsech.

Obrázek 3 – fotografie peyotlu

(Zdroj: <https://www.flickr.com/photos/67662383@N07/6170294484>)

Obrázek 4 – mohutný kořen peyotlu

(Zdroj: <http://www.ee.em-net.ne.jp/~takada0408/root013.html>)

Kult peyotlu u indiánských kmenů

Z historie víme, že snad každá lidská civilizace používala v dávných dobách zejména při sakrálních, válečných či jiných obřadech nebo příležitostech určitý druh drog, které bychom z dnešního hlediska či právního pojetí označili jako návykové látky. Nejčastěji se jednalo o produkty rostlinné nebo živočišné povahy, jež měly potenciál ovlivnit či změnit vnímání reality, navodit pocity blaha, dodat sílu, zahnat strach. Věřilo se v jejich léčivé účinky, necítil se po nich hlad, žízeň, bolest nebo jinak ovlivňovaly fungování lidského organismu. Obvykle byla činnost okolo sběru, pěstování, louhování, přípravy nebo jiných s tím spojených záležitostí svěřena pouze vybraným zasvěceným osobám, které v dané komunitě zastávaly významné náboženské či vůdčí funkce, jako byli kněží, šamani, mágové, staršínové a jiní. Nejinak tomu bylo i u peyotlu. Podle archeologických nálezů se patrně používal na území dnešního Mexika a Texasu při náboženských rituálech civilizacemi již více jak tři tisíce let. Užíváním peyotlu jsou z historických pramenů známé kmeny domorodých indiánů Tarahumarů, Čiciméků a Huičulů.

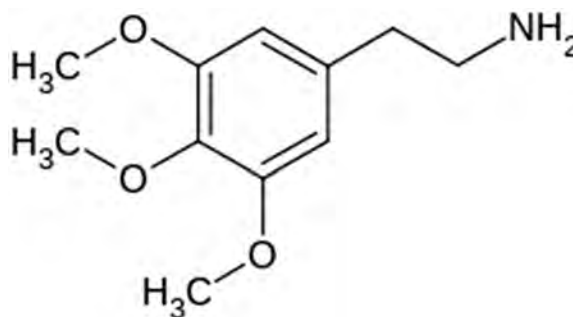
Obrázek 5 – domorodá indiánka kmene Huičulá s čerstvě nalezeným peyotlem
(Zdroj: <http://lophophora.blogspot.cz/search/label/Peyote>)

Indiánské kmeny považovaly peyotl za dar od bohů. Věřili, že po jeho konzumaci dokáží s bohy komunikovat a být s nimi ve styku, případně věřili v předvídání budoucnosti. Domorodými kmeny byl peyotl konzumován zpravidla hromadně při náboženských a společenských obřadech a událostech, kdy poté indiáni tančili a zpívali celou noc a den, aniž by pocítili únavu, hlad a žízeň. Je však uváděno, že po takových obřadech indiáni často velmi dlouhou dobu usedavě plakali. Mimo obřady měl peyotl své zastoupení i v dávné medicíně indiánského kmene Aztéků. Španělský spisovatel Ruiz de Alarcón popisuje ve své publikaci z roku 1626, že Aztékové používají peyotl, ololiuqui a tabák, respektive jejich účinků při léčení chorob, které byly připisovány působení zlých duchů⁶. Způsob konzumace byl pravděpodobně stejný, jako je dnes, to je buď seříznutí vrcholku kaktusu (této odříznuté části se pak říká „knoflík“) a nasušením nebo prostou konzumací dužniny, či louhováním do teplé vody jako čaj. Obřady indiánů jsou popisovány i z výpravných cest španělských mořeplavců a misionářů z 16. století. Těm se však tento zvyk indiánů příliš nelíbil, neboť v něm viděli pohanství a duchovní spojení se zlými duchy a Satanem, který byl pro tehdejší křesťanské vnímání světa nemyslitelný a nerespektovatelný. Proto později, když Evropané získávali v Americe větší a silnější vliv, se rituály spojené s konzumací peyotlu přesouvaly do utajení. Rovněž sběr peyotlu byl tajný a bělochům nebyl prozrazen. V dnešní době je sběr peyotlu na území Mexika i Spojených států amerických zakázán a trestán vězením. Avšak i přesto je indiány stále sbírán a konzumován⁵. V současné době jsou další známé způsoby konzumace již extrahovaného meskalinu, který má bílou práškovitou konzistenci, může se užít buď intranasálně, tzv. „šňupáním“, nebo ingescí, tj. polknutím do gastrointestinálního traktu.

Peyotl pod drobnohledem moderních věd

Peyotl neobsahuje pouze a jedině alkaloid meskalin, i když patří mezi jeho výraznou složku, prozatím bylo identifikováno více druhů různých dalších alkaloidů, mezi něž patří lophopporin, hordenin, anhalinin, anhalodinin, pelotin a další⁵. Je ale pravdou, že se tyto ostatní alkaloidy větší či menší měrou podílejí na halucinogenních účincích. Dále je třeba zmínit, že *Lophopora williamsii* pravděpodobně obsahuje ještě další alkaloidy, které na své objevení teprve čekají. Abychom se nemýlili, tak meskalin není obsažen jen v *Lophopora williamsii*, ale i v dalších kaktusech, z nichž můžeme jmenovat *Echinopsis pachanoi*, *Echinopsis peruvian*, *Trichocereus bridgesii*, *cuzoensis*, *pachanoi*⁷. Vyskytuje se zde však v menších objemech.

Meskalin [2-(3,4,5-trimethylfenyl) ethanamin] je tedy přirozeně se vyskytující alkaloid, patřící do skupiny fenylalkylaminů.

Obrázek 6 – strukturální vzorec meskalinu
(Zdroj: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Meskalin>)

Poprvé byl meskalin izolován z peyotlu roku 1897 německým chemikem Arthurem Heffterem². Halucinogenní efekt je podobný efektu konzumace diethyl amidu kyseliny lysergové (LSD), měl by však být delší. Obvyklá dávka způsobující halucinogenní stavy je popisována v rozmezí 200 až 500 mg, což se rovná asi 5 gramům nasušené části peyotlu⁸. Halucinogenní látky, včetně meskalinu, pracují jako selektivní agonisté u stejných mozkových receptorů jako serotonin tj. 5-hydroxy-tryptamin (5HT). Serotonin má význam jako přenašeč nervových vzruchů, tak zvaný neurotransmitter. V centrálním nervovém systému se účastní zejména procesů, které jsou spojeny a podílejí se na náladách člověka. Halucinogeny se vyznačují podobnou chemickou strukturou jako serotonin s vysokou afinitou, který je zapojen do mozkových funkcí ovlivňujících vnímání, spánek a emoce. Jakým způsobem působí meskalin jako agonista na nervové receptory, doposud nebylo vědecky zcela přesně objasněno⁹. Po konzumaci peyotlu nastávají halucinogenní účinky po 2-4 hodinách

a typicky trvají několik hodin. Exkrece meskalinu probíhá vyloučením z organismu močí. Asi polovina zkonsumované dávky meskalinu se vyloučí po cca šesti hodinách, 20 až 50 procent meskalinu je přitom vyloučeno v nezměněné formě. Je tedy možno ho detekovat v moči vyšetřovaného subjektu (např. zadržného podezřelého). Tolerance lidského organismu na meskalin se zvyšuje opětovným podáváním dávek. Podle posledních výzkumů konzumace meskalinu nezpůsobuje závislost v pravém slova smyslu, může se však vyskytovat volní chtění znovu prožívat opojné halucinogenní stavy. Dlouhodobé užívání se však nedoporučuje, protože může přivodit nezvratné a těžké poškození jater, jakožto i další zdravotní následky, které budou popsány dále. Z lékařského léčebného hlediska nemá meskalin prakticky žádný význam.

Alternativní droga

Je trendem dnešní doby považovat potraviny, přípravky či jiné věci pocházející z „přírody“ za zdravé a lidskému organismu, když už ne přínosné, tak aspoň za neškodlivé. Setkáváme se tak v sofistikovaně vytvořených reklamách a chytácích s tím, že to, co pochází z přírody, je zaručeně léčivé, že je třeba jíst a pít pouze to či ono, což se nám někdy zúročí dobrým zdravotním stavem. Nejinak je tomu i u „přírodních“ drog. V praxi se setkáváme s názory konzumentů, že pokud droga, nebo řekněme návyková látka, je přírodního charakteru a nejedná se o synteticky vytvořenou látku, není tak škodlivá. Jedním z případů je právě návyková látka meskalin, jež pochází z peyotlu.

Obrázek 7 – meskalinový prášek
(Zdroj: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Meskalin>)

Návykovým látkám, jež jsou získávány z určitých přírodních zdrojů a konzumovány či aplikovány ve svém původním stavu, je mnoha jejich konzumenty dodáván určitý punc kvality, bezpečí a snížení rizik ohrožujících život a zdraví jedince. Takové látky bý-

vají souhrnně označovány jako ADA (alternative drugs of abuse – alternativně zneužívané drogy)⁷. Mezi takové rostliny spolu s jejich účinnými látkami by pak patřila kupříkladu *Khata edulis* Forsk (cathin, cathinon), mochomůrky (muscarin), lysohlávky (psilocin, psylocybin), polosyntetické LSD a další stovky rostlin. Obvykle tyto rostliny vyvolávají u svého konzumenta halucinogenní stavy. Podle studií ADA užívají nejvíce lidé ve věku mezi 17 až 25 let, kteří chtějí tak zvaně experimentovat s drogami více druhů. Také zde existuje pro konzumenty významný fakt, že rostlinné drogy mohou být lépe dostupnější než klasické pouličně prodávané drogy, které bývají v hledáčku policejních složek, včetně jejich dealerů. Daleko menší riziko trestně právního postihu pro konzumenty je, pokud si vyhledávají rostliny s psychotropními účinky v klidu v lese, na poli nebo v jiném prostředí, případně si je vypěstují v domácím prostředí. Ovšem pro konzumenty, možná aniž by si to byli schopni uvědomit, nastává relativně vysoké riziko ohrožení života a zdraví, které spočívá v konzumaci rostlin, o jejichž účincích vůbec nemusí mít úplnou představu. O jejich toxikologické charakteristice, obsahu toxických látek, jež se mohou různit v daném ročním období, o tom jaké vůbec množství konzumace rostliny má psychotropní účinky a jaké již letální. Jaká je první pomoc proti případné otravě? Existuje-li vůbec antidotum? Můžou být účinky zde obsažených látek potencovány s jinými látkami, jako jsou jiné návykové látky, alkohol nebo farmaka? Jak se poznají první příznaky otravy? Otázek v tomto ohledu existuje více, všechny však směřují k jednomu cíli. Pokud užijí určité množství, řekněme, konkrétně rostliny, o které mám povědomí, že může způsobit halucinogenní stavy, kolik ji mohu zkonsumovat, aby bylo dosaženo žádaných psychotropních stavů, a kolik ji nesmím vzít, aby nedošlo k otravě? Dalším otazníkem je, jak má intoxikovanému pomoci lékař, jakou má nasadit terapii, pokud nebude mít informace o rostlině, kterou pacient konzumoval. Taková situace by mohla nastat, pokud dojde k otravě nějakou exotickou drogou, která není v dané oblasti běžná. Také nemusí být u ADA klinické symptomy tak předvídatelné, jako u běžně užívaných návykových látek. Lékař tak nemusí znát všechny fyziologické efekty alternativních drog s ohledem na jejich exotickou oblast původu. Lze tedy souhrnně říci, že hlavním rizikem užívání ADA, je nedostatek znalostí, zkušeností a vědeckých výzkumů, které se týkají zdravotních rizik, kombinací (potenciací) účinků s jinými návykovými látkami a další.

Mimo shora uvedené „experimentátory“ s drogami, bývají ADA užívány zejména etnickými komunitami, které mají užívání kulturních drog hluboko zakořeněné ve své historii a přenáší si ho do současnosti nebo případně do míst, kam se stěhují. Pro zajímavost je možno uvést, že i přesto, že je meskalin na se-

znamu zakázaných návykových látek, v USA existuje od roku 1993 federální výjimka platící pro členy křesťanského náboženského spolku, jehož členy tvoří zejména etnické skupiny středoamerických indiánů.

Zdravotní rizika při konzumaci meskalinu, toxicita

Na úvod je třeba říci, že není doporučováno svévolně konzumovat peyotl, byť by si ho jedinec sám vypěstoval v domácích podmínkách. Zde je třeba v této souvislosti podotknout, že samotný kaktus *Lophopora williamsii* není v České republice na seznamu zakázaných látek. Je zde ale uveden meskalin. Svévolné laické konzumování peyotlu vypěstovaného v domácích podmínkách pro účely navození halucinogenních účinků spíše přivodí svému uživateli minimálně bolesti břicha a zvracení.

Nervový systém – v centrální nervové soustavě funguje jako agonista 5-HT₂ receptorů. Pro tento receptor je vysoce selektivní, přičemž díky tomu způsobuje svému uživateli jednak halucinace a jednak nežádoucí psychotické efekty. Uživatelé popisují hlubokou paranoiu a nepopsatelné záchvaty. Rovněž je popisována parestezie, což je brnění, svědění kůže bez trvalých následků, která může vznikat při poškození nervového systému. Zdá se také, že mění vnímání barev. Nastávají dlouhotrvající bolesti hlavy trvající až 3 dny, svalové křeče. Je také popisován případ botulismu (otravy botulotoxinem) při nesprávném skladování peyotlu¹⁰

Kardiovaskulární systém – nejčastěji se vyskytuje tachykardie a hypertenze, nejsou však hlášeny případy, které by byly vyloženy život ohrožující vlivem srdeční arytmie.

Gastrointestinální trakt – obvykle se v souvislosti s požitím peyotlu dostavuje zvracení.

Vylučování moči, ledviny – meskalin způsobuje pokles hodnoty glomerulární filtrace, zpomalení vylučování anorganického fosforu.

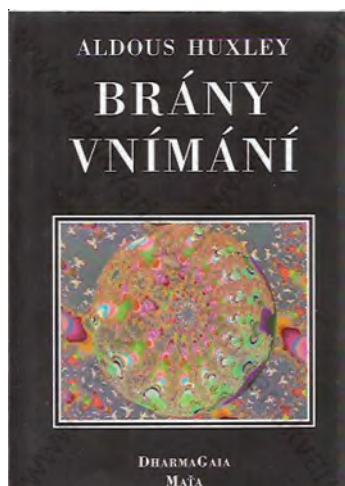

Obrázek 8 – Autor knihy *Brány vnímání* Aldous Huxley
(Zdroj: <http://www.biography.com/people/aldous-huxley-9348198>)

Aldous Huxley

Jedním z významných uživatelů meskalinu byl mimo jiných i britský spisovatel Aldous Huxley. Huxley žil v letech 1894 až 1963, je známý jako spisovatel románů, esejí, cestopisů a poezie.

Svým založením byl pacifista a humanista, je považován za jednoho z nejvýznamnějších humanistických myslitelů 20. století. Ve 30. letech 20. století měl poprvé vyzkoušet meskalin, který mu nepodal nikdo jiný než slavný okultista Aleister Crowley. Jiný zdroj uvádí, že Huxley zkonsumoval meskalin až roku 1953 a mělo se jednat o 400 mg⁹. Jeho kladné názory na užívání halucinogenních drog ovlivnily hnutí hippies, případně rockovou kapelu The Doors. Jedním z jeho zajímavých počínů je publikace nazvaná „Brány vnímání“ (v originále *The Doors of Perception*, zde pravděpodobně frontman Jim Morrison našel název pro citovanou rockovou skupinu). Tato kniha popisuje účinky meskalinu, který si nechal aplikovat Huxley pod lékařským dozorem. Velmi známá část knihy je věnována momentu, kdy se autor posadí, je mu aplikován meskalin a po navození účinků začne popisovat, co vidí. Vše, co vidí kolem sebe, je popisováno až fantasticky barevně, úžasně a do nejmenších detailů. Takto popisuje například rostliny ve váze: „*Dále jsem se díval na květiny a zdálo se mi, že v jejich živém světle lze pozorovat dech – avšak dech bez návratu k počátečnímu bodu, bez opakujících se odlivů -, jenom tok násobící nádheru krásou ještě větší, hluboký význam významem ještě hlubším. Na mysl mi přicházela slova jako »půvab« a »proměna«, jež však s sebou nesla ještě řadu významů dalších. Můj pohled putoval od růže ke karafiátu, od jeho jemné záře k hladce taženým svitkům křehkého ametystu kosatce¹¹.*“ Rovněž je zde ale popisováno jakési zakřivení vnímání času a prostoru tak, jak ho autor vnímal: „... *A jak to vypadá s prostorovými vztahy?*“ zeptal se můj společník, když jsem se díval po knihách. Na to nebylo vůbec jednoduché odpovědět. Pravda, perspektiva vypadala sice poněkud divně a ani zdi v pokoji se mi nezdály spojeny v pravých úhlech. Ale tohle vůbec nebylo významné. ... *V běžném čase se oko zabývá takovými problémy, jako kde je to? Jak je to daleko? Jak je to umístěno vzhledem k tamtomu? apod. Mé meskalinové prožívání evokuje otázky, na které oko reaguje ve zcela jiném pořádku. Místa a vzdálenosti se najednou vytrácejí z popředí zájmu a mysl vnímá věci především z hlediska intenzity jejich existence, z hloubky různých významů a vzájemných vztahů. Čas totiž teď plynul zcela jinak a ptát se na jeho množství bylo naprosto irelevantní. Mohl jsem se samozřejmě podívat na své hodinky, ale věděl jsem, že se nacházejí v jiném světě¹¹.*

Obrázek 9 – knižní podoba *Brány vnímání*
 (Zdroj: <http://www.antikvariaty.cz/index.php?action=ShowImages&id=407141>)

Závěr

Záměrem a cílem autora bylo seznámit čtenáře s návykovou látkou meskalin, pocházející zejména z kaktusu *Lophophora williamsii*. Byť se jedná o substanci, která pro nás může působit exotičtěji, díky globalizaci, internetu (Darknetu) a prakticky neomezeným dopravním možnostem se s ní můžeme setkat i zde, na území České republiky. Meskalin je halucinogenní návyková látka, jejíž hlavní účinky spočívají ve změně vnímání reality, barev, času a prostoru. I když se nejedná o vyloženě silně toxickou a návykovou látku, která by ruinovala lidské životy, jako kupříkladu opiáty, není její užívání bez rizika.

V České republice je návyková látka meskalin uvedena v příloze č.4 Nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek jako látka psychotropní. Není zde však již uveden samotný kaktus *Lophophora williamsii*.

Literatura:

1. Toro, G., Thomas, B. *Drogy snění*. Vyd. 1. Praha: Volvox Globator, 2008. ISBN 978-80-7207-689-5.
2. *Brief glossary of chemical and biochemical terms* [online]. [cit. 2017-02-12]. Dostupné z: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/drug-profiles/glossary>.
3. Jelínek, J. *O kaktusech*. Praha: Práce, 1972. ISBN 24-082-72.
4. Lobko, Dmitrijevič V., Peleška, S. *Zelení ježci*. Praha: Lidové nakladatelství, 1989. Planeta (Lidové nakladatelství). ISBN 80-702-2000-7.
5. Valíček, P. *Rostlinné omamné drogy*. Benešov: Start, 2000. ISBN 80-862-3109-7.
6. Pollak, K. *Medicína dávných civilizací*. Praha: Orbis. 1973. ISBN 11-007-74.
7. Sutter, M. E., Chenoweth J., Albertson, T. E. Alternative Drugs of Abuse: revue littéraire mensuelle. *Clinical Reviews in Allergy* [online]. 2014, **46**(1), 3-18 [cit. 2017-02-12]. DOI: 10.1007/s12016-013-8370-2. ISSN 1080-0549.
8. Casado, R., Uriarte, I., Cavero, R., Y., Calvo, M., Y. LC-PAD Determination of Mescaline in Cactus „Peyote“ (*Lophophora williamsii*). *Chromatographia* [online]. 2008, **67**(7-8), 665-667 [cit. 2017-02-12]. DOI: 10.1365/s10337-008-0553-2. ISSN 0009-5893.
9. Díaz, J., L. Sacred plants and visionary consciousness. *Phenomenology and the Cognitive Sciences* [online]. 2010, **9**(2), 159-170 [cit. 2017-02-12]. DOI: 10.1007/s11097-010-9157-z. ISSN 1568-7759.
10. Hashimoto, Hirofumi, Clyde, V., J., and Parko, K., L. "Botulism from peyote." *New England Journal of Medicine* 339.3 (1998): 203-204.
11. Huxley, A. *Brány vnímání*. Praha: DharmaGaia, 1996. Nové trendy. ISBN 80-859-0528-0.

por. Bc. Tomáš Kratina, email: tomas.kratina@pcr.cz

Okresní ředitelství, SKPV Praha III, 4.OOK (TOXI), Lupáčova 11, 130 00 Praha 3

Key words:

peyot; mescaline; cactus; halucinogenic substances; *Lophophora williamsii*

Abstract:

In this article there are given to readers information about the alkaloid mescaline, which is contained in cactus *Lophophora williamsii*. By it's effects on human organism it is classified like a halucinogenic substance. Author tries to make more familiar the problematics about this less known substance to members of the Police of the Czech Republic. Focus of this article is especially to general characteristic, toxicological information and negative health condition to users of mescaline.

„CHEMIK VAŘIL DROGY V PRÁCI“

ROMAN VALENTA

Criminal Police, General Crime Department, Olomouc, Czech Republic

Klíčová slova:

Společnost Farmak a.s.; zaměstnanec; mefedron; efedron; metachalon; nedovolená výroba; laboratoř

Abstrakt:

Článek popisuje nelegální výrobu psychotropních látek mefedron, efedron a metachalon ve specializované laboratoři české chemicko-farmaceutické společnosti zaměřené na vývoj, výrobu a marketing generických léčivých látek. Poukazuje na snadnost zneužití pozice zaměstnance k nelegální výrobě drog.

Dne 31. 8. 2015 oznámil vedoucí laboratoři společnosti Farmak a. s. v Olomouci, že v laboratoři jednoho ze zaměstnanců se nachází podezřelé látky, které nesouvisí s projekty, na kterých pracoval. Předběžnou analýzou těchto látek ze strany vedoucího laboratoři se prokázalo, že se opravdu nejedná o látky související s projekty zaměstnance. Jednalo se o látky, které byly pravděpodobně využívány k nelegální výrobě drog. Konkrétně k výrobě „mefedronu“ a „efedronu“. Sdělil, že s tímto zaměstnancem byl ihned rozvázán pracovní poměr, a v současné době již ve společnosti Farmak a.s. nepracuje.

Po příjezdu policie do společnosti Farmak a. s. vedoucí laboratoře vydal policistům věci související s případnou nelegální výrobou drog. Jednalo se o laboratorní sklo, zejména baňky o objemu od 500 ml do 4000 ml, zaplněné tmavě hnědou a hnědočervenou tekutinou, nálevky a dále pak poznámky samotného chemika. Všechny stopy pak byly zajištěny a podrobeny odborné expertíze z oboru kriminalistické chemie.

Obr. 1 – zajištěné chemické látky (Zdroj: PČR)

Komisař zahájil úkony trestního řízení ve věci spáchaní přečinu nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 trestního zákoníku.

Prověřováním bylo zjištěno, že podezřelý je vystudovaný chemik. Studoval nejen v České republice, na Vysoké škole chemicko – technologické v Praze, ale i v zahraničí, konkrétně na univerzitě ve skotském městě Glasgow. Předmětem jeho studií byla organická chemie. Po ukončení studií pracoval nějakou dobu jako odborný asistent na univerzitě v Kanadě, kde dohlížel na projekty studentů a sám vedl i svůj vlastní projekt. Jednalo se o syntézu látky s cytostatickými (protirakovinnými) účinky. Po svém návratu do České republiky nastoupil v únoru roku 2015 do společnosti Farmak a. s. v Olomouci na pozici technologa, kde prováděl literární a patentovou rešerši na téma zadaného projektu a po schválení tento projekt realizoval v laboratoři.

Podle vedoucího laboratoři se jednalo o „zapáleného“ pracovníka, dařilo se mu po odborné stránce, měl výborné výsledky. Byl „hvězda“, stál na počátku nově se tvořícího týmu společnosti. Ihned po jeho nástupu dostal ke zpracování dva projekty. Krom těchto projektů měl na starost i sklad s chemikáliemi a laboratoř. Z počátku pracoval skvěle, bez jakýchkoli problémů. O svých projektech informoval na pravidelných poradách. Nic nenavědčovalo tomu, že by nelegálně vyráběl drogy. Vstupní suroviny pro své projekty objednával standardním způsobem, tedy přes vedoucího, který objednávku vždy schválil. Vše se zdálo být v pořádku.

V letních měsících však začal pozorovat změny v chování tohoto zaměstnance, který začal být více unavený, občas chodil i pozdě do práce. Přestalo se mu dařit v práci. Dne 27. 8. 2015, když odjížděl na služební cestu, všiml si, že v jeho laboratoři se na odparce nachází baňka nezvyklého objemu, odhadoval to na tři neb čtyři litrovou baňku, která obsahovala tmavě červenou tekutinu. Na jeho dotaz mu sdělil, že začíná nový projekt, a že si připravuje ve větším množství vstupní surovinu. Dohodli se, že jakmile se vrátí ze služební cesty, podívá se na tento projekt podrobněji. Následující den ho však kontaktoval jeho podřízený, a vyslovil stejné podezření. V pondělí dne 31. 8. 2015, když nepřišel chemik do práce, tak společně se svým podřízeným odebrali vzorky ze tří baňek v jeho laboratoři. Zjistili, že jeho laboratoř je v zoufalém stavu, neuklizená, špinavá, na podlaze se nacházely černé skvrny. Následnou analýzou odebraných vzorků zjistili, že jde o látky „mefedron“, „efedron“ a „metachalon“. Jednalo se o látky, se kterými se ve společnosti Farmak a.s. nepracuje a nikdy se nepracovalo. Jakmile přišel tento zaměstnanec do práce, rozvázali s ním pracovní poměr. V laboratoři si vyzvedl své osobní věci, dokonce se pokusil vylít jednu z baňek do výlevky, to se mu však díky vedoucím nepodařilo. Domáhal se toho, že potřebuje alespoň půl den na úklid laboratoře, což mu nebylo umožněno.

Podle laborantky působil tento zaměstnanec zprvu jako v pohodě člověk, v laboratoři pracoval s kolegou, který ze společnosti odcházel a fakticky ho vedl a seznamoval s chodem laboratoře. Nepozorovala nic nestandardního. Po jeho odchodu pracoval samostatně. V květnu roku 2015 začala sledovat změnu v jeho chování. Přestal o sebe dbát, chodil špinavý. Měl výkyvy nálad, byl často unavený, malátný. Začal jíst čistý kofein, což vysvětloval tím, že mu káva nedělá dobře na žaludek. Jednou v červnu jej dokonce našla spícího v křesle laboratoře, a jelikož jej nemohla vzbudit, šla za kolegyní, která jí říkala, že již ráno přišel velmi unavený, chodil ze strany na stranu. Toho dne jej dokonce nadřízený odvedl k lékaři. V této době rovněž přestal zapisovat experimenty prováděné v rámci projektů do laboratorního deníku. Navíc začal pracovat s baňkami velkých objemů, což zdůvodňoval tím, že je potřeba „navarřit“ více výchozí suroviny, tak, aby ho to později nezdržovalo v práci na projektu. Jelikož jí jeho vyjádření přišlo logické, pracovala dle jeho pokynu i přesto, že se dříve s takto velkým množstvím vstupní suroviny nesetkala. Jelikož nevedl laboratorní deník, zapisovala si vše do svého sešitu, který následně vydala policii.

25.8.2015
117F 5

MATERIAL

- kys. oákerová - 100g
- oákerohydrid - 200ml
- D-toluidin - 100g

POSTUP

- kys. oáker. a oxidace s oákerohydridem
a vyvířilo k vyřívání
- vyřívání v baňce 223 100°C
od 7:30 - 8:30
- pol. a přidat dle dle (mefedron) a oxidace
a kys. oáker. (mefedron produkt?)
od 8:30 - 10:00 (oxidace 160ml)
- 223 100°C - 100°C ; 123 125°C - 45°C
- 23 a oxidace na 166. křepka
- 23 se křepka
- pol. a přepočilo se 200 a oxidace
a křepka oxidace
- od 10:30 - 11:30
- 11:30 a přidat D-toluidin
a oxidace křepka a voda
- 120°C - 130°C
223 - 120°C - 200°C
225 - 100°C

Obr. 2 – sešit s poznámkami (Zdroj: PČR)

26.8.

ZANO se 23
oxidace od 7:00 - 8:00
pol. a přidat 100ml oxidace
HCl (10ml HCl + 90ml H₂O) se křepka
23 a oxidace při křepce
50°C - 60°C od 8:00 - 9:00
pol. a 23 křepka
samerotní dle dle
9:40 -

13:30 přídání 150ml H₂O
a NaOH pH 10
27.8
29:00 - filtrace

Obr. 3 – sešit s poznámkami (Zdroj: PČR)

Ze znaleckého posudku z oboru kriminalistika, odvětví chemie, zpracovaného Kriminalistickým ústavem Praha, vyplynulo, že zkoumaný materiál, označený jako stopa č. 12, obsahoval 52,48 g mefedronu (4-MMC), který obsahoval 42,77 g báze mefedronu což bylo 81,5 %. Podle znalců předložený mefedron byl hydrochlorid a dosahoval téměř teoretické čistoty. Obsah báze mefedronu v hydrochloridu byl 82,93 % (w/w). Zkoumaný materiál, označený jako stopa č. 4, obsahoval 1.547,17 g efedronu (methkathinon), který obsahoval 146,98 g báze efedronu, což bylo 9,5 %. Látka obsažená ve stopě č. 2 byla dle vyjádření znalců prekursorem pro výrobu mefedronu (395,31 g roztoku 4-methylpropiofenonu). Jednalo se o produkt Friedelovy – Craftsovy acylace toluenu pomocí propionylchloridu, za katalýzy bezvodného chloridu hlinitého, kdy následují další chemické reakce. Zkoumaný materiál označený jako stopa č. 10 obsahoval 180,05 g metachalonu, jehož kvantitativní analýza nebyla provedena, neboť Kriminalistický ústav Praha tuto v současné době není schopen provést. Znalci se v posudku dále vyjadřovali jednak k otázce, jaké množství mefedronu, efedronu a metachalonu mohlo být vyrobeno na základě poznámek a výpovědi s ohledem na objednaný materiál, a jednak zkoumali postup zapsaný v laboratorním deníku (stopa č. 13), přičemž dospěli k závěru, že pokud jde o mefedron, tak ke zpracování bylo dle objednávky použito 1500 g propionylchloridu. Kombinovaný výtěžek celého reakčního procesu je podle literatury 45 %, což poskytne asi 750 až 800 g mefedronu. V případě efedronu (methkathinonu) bylo podle poznámek a výpovědi laborantky použito ke zpracování 600 ml propiofenonu, což opět podle literárních údajů představuje asi 300 g efedronu. Pokud bylo zpracováno veškeré množství zakoupeného propiofenonu (1 kg), bylo by možno získat až 500 g efedronu. U metachalonu bylo dle poznámek laborantky k reakci použito 100 g kyseliny anthranilové a 100 g o-toluidinu a 200 ml acethanhydridu. Literatura uvádí výtěžek 70 %, což představuje asi 130 g metachalonu. Pokud jde o postup zapsaný v laboratorním deníku (stopa č. 13), dospěli znalci k závěru, že postupy uvedené v tomto deníku svědčí jednak pro výrobu metachalonu, a jednak pro výrobu meziprojektu efedronu. Dále zde byla popsána Friedelova – Craftsova reakce.

Znalci na žádost zpracovali doplněk znaleckého posudku za účelem zodpovězení otázky, jaké množství omamné či psychotropní látky mohlo být vyrobeno ze zjištěného prekursoru (395,31 g roztoku 4-methylpropiofenonu). Znalci uvedli, že z uvedeného množství lze vyrobit přibližně 72,6 g směsi mefedronu, obsahujícího 60,6 g báze mefedronu.

Po podání tohoto znaleckého posudku byla věc dne 18. 1. 2016 postoupena z Územního odboru Olomouc na odbor obecné kriminality Krajského ředitelství po-

licie Olomouckého kraje. Po shromáždění dalších důkazů vrchní komisař zahájil trestní stíhání podezřelého zaměstnance pro spáchaný zvláště závažný zločin nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 3 písm. c) trestního zákoníku. Toho se dopustil tím, že v období měsíce srpna roku 2015 v Olomouci v laboratoři společnosti Farmak a. s., se sídlem v Olomouci v ulici Na Vlčinci 16/3, neoprávněně vyrobil chemickou cestou nejméně 52,48 g směsi mefedronu (4-MMC), obsahujícího 42,77 g báze mefedronu, dále vyrobil nejméně 1.547,17 g směsi efedronu (methkathinonu), obsahujícího 146,98 g báze efedronu, a dále vyrobil 180,05 g roztoku metachalonu, z něhož bylo možné vyrobit přibližně 130 g metachalonu a 395,31 g roztoku 4-methylpropiofenonu, což je prekursorem pro výrobu mefedronu, z něhož by bylo možné vyrobit 72,6 g směsi mefedronu, obsahujícího 60,6 g báze mefedronu. Přičemž mefedron je uveden jako psychotropní látka v příloze č. 4, seznamu č. 4 psychotropních látek k nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek, efedron (methkathinon), je rovněž uveden jako psychotropní látka v příloze č. 4, seznamu č. 4 psychotropních látek k nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek, a metachalon je uveden jako psychotropní látka v příloze č. 5, seznamu č. 5 psychotropních látek k nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek.

Vrchní komisař následně vyslechl další zaměstnance a pracovníky společnosti Farmak a.s. v procesním postavení svědka. Vyžádal znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a klinická psychologie k vyšetření duševního stavu obviněného.

Zaměstnanec společnosti Farmak a. s. jako obviněný uvedl, že: „*Asi před rokem a půl jsem měl problémy s alkoholem, podstoupil jsem protialkoholickou léčbu v nemocnici u Apolináře v Praze. V současné době abstinuji. Když mi bylo osmnáct let, kouřil jsem v jednom případě marihuanu. Po svém nástupu do společnosti Farmak jsem začal příležitostně užívat drogy, které jsem si nakupoval náhodně v Olomouci od neznámých lidí. Kupoval jsem si pervitin a amfetamin, který jsem posléze užíval nasálně. Po nástupu do společnosti Farmak jsem začal pracovat na projektu se svojí laborantkou. Jednalo se o rozsáhlý projekt. Odhadoval jsem, že by výsledky mohly přijít někdy za dva roky, ale vedení společnosti po mě chtělo výsledky v řádu měsíců. Výsledky se dostavovaly postupně, ale ne tak rychle, jak po mě vedení chtělo. S tím samozřejmě přišel stres, který jsem se nejprve snažil řešit sportem, posléze jsem začal užívat drogy. Práci jsem si bral domů, pracoval jsem po nocích. Na druhý den jsem býval unavený a snažil jsem se do sebe lít kávu. Z toho důvodu jsem mohl v zaměstnání působit zmateně. Kromě hlavního projektu jsem řešil*

ještě nejméně další dva projekty. Jelikož jsem byl pod neustálým tlakem a ve stresu, potřeboval jsem stále více a více drog. A jelikož jsem zvažoval svůj odchod ze společnosti Farmak a. s., rozhodl jsem se, že si nějaké drogy vyrobím pro vlastní potřebu do zásoby tak, abych je nemusel kupovat. Mým úmyslem nebylo vyrobit tak velké množství. Návod na výrobu těchto látek jsem našel na internetu, z minulosti jsem je neznal. Předpokládal jsem, že vyrobené látky bude mnohem méně, počítal jsem s tím, že podle návodu se nebude jednat o úplně kvalitní látku. A po mém odhadovaném čištění jsem počítal s několika málo desítkami gramů. Mefedron a efedron jsem vyráběl, abych porovnal jejich vzájemné účinky, neboť se jedná o látky budivé. Naopak metachalon je sedativum, a protože jsem věděl, že po odeznění účinku drog se musím něčím zklidnit, vyrobil jsem i tuto látku. Tyto látky jsem vyráběl pouze pro vlastní potřebu, nikdy jsem nikomu nic neprodal ani nedal. Vstupní suroviny pro výrobu těchto látek jsem objednával jménem společnosti Farmak. Jednalo se o propionyl chlorid a brom, zbylé látky potřebné k výrobě jsem objednávat nemusel, měli jsme je standardně na skladu. Byla to největší chyba v mém životě.“

Ze zlaudeckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a klinická psychologie, vyplynulo, že obviněný trpí syndromem závislosti na alkoholu, když t. č. abstinuje, a také trpí závislostí na psychostimulanciích, a to metamfetaminu. Jeho schopnosti rozpoznávací a ovládací byly sníženy, ale o podstatné snížení se nejednalo. Pokud jde o alkohol, obviněný v současnosti abstinuje, a dle svých údajů v současné době abstinuje i psychostimulancia. Je u něj snížena odolnost proti prvnímu požití. Po požití návykových látek není schopen jejich další konzumaci kontrolovat. Motivační proces byl z psychiatrického hlediska ovlivněn závislostí na psychostimulanciích. Snažil se uspokojit svoji závislost. V rámci závislosti se v jeho prožívání objevuje impulsivita a emoční labilita. Z forenzně psychiatrického hlediska je pobyt obviněného na svobodě nebezpečný a znalci navrhli uložení ochranného protitoxikomanického léčení v ambulantní formě.

Dne 23. 8. 2016 vrchní komisař skončil podle ustanovení § 166 odst. 3 trestního řádu vyšetřování a vyšetřovací spis předložil společně s návrhem na podání obžaloby na obviněného Krajskému státnímu zastupitelství v Olomouci pro spáchaný zvlášť závažný zločin nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 3 písm. c) trestního zákoníku. Státní zástupkyně návrh akceptovala a dne 5.9.2016 podala obžalobu na obviněného chemika pro uvedený zvlášť závažný zločin.

Dne 24. 10. 2016 Krajský soud v Olomouci uznal obžalovaného vinným ze spáchaní zvlášť závažného

zločinu nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. c) trestního zákoníku, neboť neoprávněně vyrobil psychotropní látku a prekursor a spáchal takový čin ve značném rozsahu.

Při stanovení rozsahu soud vycházel ze stávající judikatury Nejvyššího soudu. V této souvislosti zmínil usnesení trestního kolegia Nejvyššího soudu, spis. zn. 15 Tdo 1003/2012, podle kterého je rozhodujícím hlediskem pro stanovení rozsahu tohoto trestného činu množství drogy, které pachatel skutečně vyrobil. Konstatoval, že při stanovení množství však nelze vycházet toliko z hmotnosti směsi, která drogu obsahuje, ale je třeba zkoumat, jaká je volná báze takové drogy (usnesení NS ČR, spis. zn. 8Tdo 896/2011).

Soud dále konstatoval, že ustanovení § 283 odst. 1 trestního zákoníku z hlediska rozsahu, v jakém byl trestný čin spáchán, používá tři samostatná kvantifikační kritéria, a to „větší rozsah“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“, kdy tato vymezení jsou znaky kvalifikovaných skutkových podstat. Při stanovení rozsahu spáchaní tohoto trestného činu pracoval s násobky „množství většího než malé“ ve smyslu § 284 odst. 1 trestního zákoníku (usnesení NS ČR spis. zn. 15 Tdo 1003/2012). „Větším rozsahem“ je desetinásobek množství „většího než malého“, „značným rozsahem“ je desetinásobek takto určeného většího rozsahu a „velkým rozsahem“ pak je desetinásobek takto určeného značného rozsahu.

Zde je nutno konstatovat, že pokud by soud při stanovení rozsahu, v jakém byl trestný čin nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníku spáchán, vycházel striktně pouze z množství „čisté“ drogy, jednalo by se o spáchaní ve „velkém rozsahu“ a bylo by na místě použít právní kvalifikaci podle § 283 odst. 1, odst. 3 písm. c) trestního zákoníku, tak jak bylo navrženo v obžalobě.

Soud však v projednávaném případě dospěl k závěru, že k naplnění kvalifikované skutkové podstaty podle § 283 odst. 3 písm. c) trestního zákoníku, kterým je spáchaní činu ve „velkém rozsahu“, nedošlo, neboť určitý rozsah spáchaní trestného činu podle § 283 trestního zákoníku nelze redukovat jen na množství příslušné drogy, kterou pachatel nelegálně vyrobil, ale při jeho stanovení se musí uplatnit i další okolnosti. Za takové okolnosti, soud považoval například výši peněžní částky, kterou za takto vyráběnou či distribuovanou látku pachatel buď utržil, nebo utržit chtěl či mohl, délku doby, po níž pachatel s uvedenými látkami nakládal, jakému počtu osob je pachatel prodal, nebo opatřil, eventuálně pro jaký okruh osob byly tyto látky určeny.

Nic takového, dle vyjádření soudu, v celém průběhu trestního řízení nebylo zjištěno. Navíc obžalovaný věrohodně popsal, že trestný čin spáchal až poté

co se dostal do určitého pracovního stresu a vyjádřil nad svým jednáním lítost, když uvedl, že již nikdy nebude pracovat v takovém prostředí (např. chemické laboratoři).

Soud tyto skutečnosti zohlednil při výměře trestu, a uložil obžalovanému „spravedlivý“ trest odnětí svobody v trvání tří roků, tedy trest při spodní hranici

trestní sazby, která je stanovena v rozmezí od dvou do deseti roků. Soud výkon trestu obžalovanému podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání pěti roků a současně vyslovil dohled nad obžalovaným. Obžalovanému dále uložil ochranné léčení protitoxikomaničké v ambulantní formě a ochranné opatření zabrání věci.

kpt. Bc. Roman Valenta, e-mail: roman.valenta@pcr.cz

PČR, KŘPOK, Odbor obecné kriminality, Třída Kosmonautů 189/10, 771 36 Olomouc

Keywords:

Company Farmak Inc.; employee, mephedrone; efedron; metachalon; unauthorized production; laboratory

Abstract:

The article describes the illicit manufacture of psychotropic substances mephedrone, efedron and metachalon in a specialized laboratory of the Czech chemical-pharmaceutical company focused on the development, manufacture and marketing of generic drugs. It refers to the ease of abuse of the position of chemist for illegal drug production.

ÚVOD DO ZKOUMÁNÍ RUČNÍHO PÍSMÁ Z PSYCHOLOGICKÉ PERSPEKTIVY

The Introduction to the examination of handwriting from a psychological perspective

TIBOR A. BREČKA^{a,b}

^a Department of Health Professions and Population Protection, Faculty of Biomedical Engineering, Czech Technical University in Prague, Czech Rep.

^b First Faculty of Medicine, Charles University in Prague, Czech Rep.

Klíčová slova:

zkoumání ručního písma; psychologie; motivace

Abstrakt:

Předmětem tohoto článku je popis zkoumání ručního písma jako vědecké forenzní metody z pohledu psychologie, zabývá se zejména metodikou zajišťování zkoumaného materiálu, základními otázkami při tvorbě soudně znaleckého posudku, dále pak faktory, které jsou významné pro podobu ručního písma a které jsou relevantní vzhledem k následnému kriminalistickému expertiznímu zkoumání ručního písma, tedy přehled tzv. faktorů vnějších a vnitřních, se zvláštním zaměřením na faktory vnitřní.

Úvod

Předmětem tohoto článku je osvětlit pojem zkoumání ručního písma z pohledu kriminalistiky, lépe řečeno z pohledu kriminalistické techniky, dále se zaměřit zejména na metody zajišťování zkoumaného materiálu (písemností), uvést typické otázky kladené soudnímu znalci v tomto oboru, na které odpovídá v soudně znaleckém posudku. Dále pak přehled faktorů, které mají vliv na finální podobu ručního písma a které jsou relevantní vzhledem k následnému kriminalistickému expertiznímu zkoumání ručního písma, tedy přehled tzv. faktorů vnějších a vnitřních, se zvláštním zaměřením na faktory vnitřní.

Obecná teorie a definice

Začneme několika základními definicemi. „Zkoumání ručního písma se zabývá písemným projevem člověka s cílem identifikace pisatele, tj. osoby, která text vytvořila.“^{a)}

Zkoumání ručního písma spadá mezi expertizní obory kriminalistické identifikace, resp. kriminalistické grafické expertízy. „Pro kriminalistické zkoumání ručního písma byla dříve používána s větším či menším opodstatněním různá označení, jako je soudní expertiza písma, písmoznalecké zkoumání, grafogno-

stika, grafometrie, skriptologie, mnohdy i grafologie, identifikace grafognostická, kriminalistická identifikace písma, kriminální grafologie, soudní grafologie, grafosynkritická analýza apod. Tyto názvy však nepřesně vystihují současnou podstatu a specifčnost této kriminalistické disciplíny. Dnes je pro tento druh zkoumání používáno označení „Expertiza ručního písma“ nebo „zkoumání v oboru písmoznalectví-odvětví ruční písmo“ (druhý název bez dodatku „ruční písmo“ je totiž souhrnné označení jak pro zkoumání ručního písma, tak pro zkoumání písma psacích strojů, které je v současnosti s rozmachem elektrografického a inkoustového tisku spíše na ústupu). Expertiza ručního písma se přitom ještě dnes nesprávně (a často) zaměňuje s grafologií, jejímž úkolem je zjišťovat psychologický profil pisatele.“^{b)}

„Pod pojmem písmo je třeba rozumět soustavu obecně platných grafických znaků, odpovídajících řeči národního jazyka. Písmo je normalizováno v tzv. školní normě či předloze. Psaním rozumíme dovednost používat písma k zachycení duševních procesů. Psaní samo je rovněž procesem, jehož produktem je rukopis. Rukopisem tedy rozumíme písmo individualizované^{c)}, odlišné od normy.“^{d)}

Zkoumání ručního písma se zabývá pouze grafickou stránkou písemného projevu (jinými slovy ruko-

^{a)} Straus J. a kol.: Kriminalistická technika (Plzeň 2008), str. 111.

^{b)} Policie České republiky, Kriminalistický ústav Praha, Kriminalistické identifikace, dostupné na <<http://www.policie.cz/clanek/kriminalisticke-identifikace-618304.aspx>>.

^{c)} O individualizovaném písmu lze mluvit od 13. roku věku, viz. Straus J. a kol.: Kriminalistická technika (Plzeň 2008), str. 114.

^{d)} Tamtéž.

pisem), jazyková, resp. obsahová stránka (jinak také tzv. písemná řeč) je předmětem jiné disciplíny. a to forenzní lingvistiky.

Když zmiňují dvě různé kriminalistické disciplíny, tedy zkoumání ručního písma a forenzní lingvistiku, je nutné zde zmínit i základní rozdíl v jejich výstupech. Zkoumání ručního písma identifikuje pisatele, kdežto forenzní lingvistika autora^{e)}. Pisatel a autor nejsou synonyma a pisatel a autor nemusí být jedna a ta samá osoba. Pisatel je chápán jakožto ten člověk, který vytvořil rukopis, fyzicky jej napsal. Autor je, můžeme říci, duchovním otcem obsahu, tzv. písemné řeči. Pokud píšou své vlastní myšlenky, jsem autorem i pisatelem zároveň, pokud pouze opisují cizí dílo (cizí myšlenky), jsem pisatelem (rukopis je můj), ale nikoliv autorem (myšlenky, obsah není můj).

Ruční písmo lze členit do tří kategorií, a to na písmo kurzívní, hůlkové a perličkové^{f)}.

Dělení zkoumaných materiálů obsahujících ruční písmo je dle kvantity následující (dle Straus 2008):

- souvislé jazykové projevy
- izolované jazykové projevy^{g)}.

Rozeznáváme také dělení dle motivace (Straus 2008):

- spontánní rukopisy jazykových projevů
- nespontánní rukopisy jazykových projevů
 - o úmyslně měněné
 - o bezděčně měněné^{h)}.

Pokud mluvíme o dělení zkoumaných materiálů, je vhodné zmínit další způsob jejich členění, a to na materiály sporné a srovnávací. „Písemnosti, jejichž pisatel má být zjištěn, se označují jako sporné. Srovnávací materiály jsou veškeré písemnosti, které byly napsány prokazatelně známým pisatelem.“ⁱ⁾

„Vyhodnocením dlouhodobých výsledků expertizy ručního písma, vyhodnocením rozsáhlých experimentů a výzkumů je zřejmé, že objektivní podstata identifikace pisatele spočívá na těchto základních principech:

- stereotypnost, tj. stálost pohybů, projevující se jak v rámci jednoho rukopisu, tak i v rukopisech vyhotovených v různých časových odstupech;
- zachovatelnost (opakovatelnost) těchto pohybů při psaní v různých i neobvyklých podmínkách.

Přitom platí, že:

- součet rozdílů uvnitř rukopisu každé osoby je menší než mezi tímto rukopisem a kterýmkoliv jiným;
- součet shod uvnitř rukopisu každé osoby je větší než mezi tímto rukopisem a kterýmkoliv jiným.^{j)}

Psaní jakožto komplexní pohybový návyk lze rozdělit do tří skupin, a to na technický návyk, grafický návyk a pravopisný návyk^{k)}. Pro zkoumání ručního písma jsou důležité zejména první dva.

Již na začátku této práce byla zmíněna individualizovaná podoba rukopisu, s níž souvisí i další důležitý pojem, a to tzv. dynamický stereotyp psaní. „Vlastní formování dynamického stereotypu psaní je založeno na vytváření dočasných spojů v šedé kůře mozkové, tj. na vytváření podmíněných reflexů. U každého jedince není dynamický stereotyp stejně pevný. Je-li dynamický stereotyp příliš pevný, ztěžuje pak přizpůsobování v nových podmínkách, zatímco nevypracovaný naopak nedovoluje stereotypní jednání ani v běžných situacích.“^{l)}

Finální vzhled rukopisu ovlivňují vnitřní a vnější faktory.

„Vnitřní faktory jsou dány stavem organismu pisatele a jeho vlastnostmi. Patří sem:

- a) anatomicko-fyziologické dispozice;
- b) motivace psaní;
- c) úroveň v dovednosti používání písma.

Vnější faktory jsou dány prostředím, v němž se proces psaní uskutečňuje.

Řadíme sem:

- a) prostředí, ve kterém pisatel píše;
- b) poloha pisatele;
- c) charakter a stav psacích prostředků a podložky.^{m)}

Metody zajišťování zkoumaného materiálu

Další část této práce se věnuje zejména metodám zajišťování zkoumaného materiálu (písemností). Stejně jako u jiných materiálů v rámci jiných kriminalistických disciplín tak i zde platí určité zásady, jejichž nedodržení může vést ke znehodnocení daného materiálu, tedy potencionálního důkazu.

^{e)} Viz. obr. tamtéž, str. 115.

^{f)} Více viz. tamtéž, str. 112 či Úvod do pismoznalectví, dostupné na <<http://www.pismoznalectvi.com/news/uvod-do-pismoznalectvi>>.

^{g)} Straus J. a kol.: Kriminalistická technika (Plzeň 2008), str. 112.

^{h)} Tamtéž, str. 113.

ⁱ⁾ Tamtéž, str. 118.

^{j)} Tamtéž.

^{k)} Srov. tamtéž.

^{l)} Tamtéž, str. 114.

^{m)} Tamtéž, str. 115; více o jednotlivých faktorech tamtéž, str. 115-116.

„Pro zajišťování a odesílání sporných písemností platí tyto zásady:

- sporná písemnost se vloží mezi dva měkké papíry a s nimi do tvrdých desek nebo jiného vhodného obaluⁿ⁾ Zvláštní opatrnost z vlastní zkušenosti doporučuji při manipulaci se samopropisovacími materiály. Viz také níže „uhlové (kopírovací) papíry“. Pozn. autora.;
- u materiálů s více listy je třeba zajistit každý list tak, aby během dopravy nedošlo k otištění zápisu jedné písemnosti na druhou nebo k jinému poškození a učinit opatření k vyloučení záměny (např. každý list vložit do předem popsané obálky);
- uhlové (kopírovací) papíry se nesmějí zasílat v jednom obalu společně s tvrdými předměty, které by mohly vytvořit nežádoucí stopy;
- psací prostředky balit zvlášť;
- materiál chránit před působením tepla, vlhkosti a chemikálií.

Při zajišťování sporných materiálů pro potřeby kriminalistického zkoumání je třeba dodržet dvě základní podmínky, a to úplnost a původnost.^{o)}

Nejčastěji kladené otázky v soudně znaleckém posudku

V této části ještě zmíním krátce problematiku soudně znaleckých posudků v oboru zkoumání ručního písma, a to nejčastěji kladené otázky, na které má v soudně znaleckém posudku specialista-soudní znalec v tomto oboru odpovědět. Otázky bývají zpravidla následující^{p)}:

- zda sporný materiál vyhotovil ten samý člověk, který vyhotovil materiál srovnávací,
- zda sporný podpis je pravým podpisem dané osoby,
- pokud zkoumaný podpis není pravý, zda jeho napodobitelem (padělatelem) mohl být daný podezřelý,
- do jaké míry existuje shoda mezi sporným a srovnávacím materiálem (negativní shoda, shoda s nízkou pravděpodobností, shoda s vysokou pravděpodobností, absolutní shoda).

Finální vzhled rukopisu ovlivňují vnitřní a vnější faktory.

„Vnitřní faktory jsou dány stavem organismu pisatele a jeho vlastnostmi. Patří sem:

- d) anatomicko-fyziologické dispozice;
- e) motivace psaní;
- f) úroveň v dovednosti používání písma.

Vnější faktory jsou dány prostředím, v němž se proces psaní uskutečňuje.

Řadíme sem:

- d) prostředí, ve kterém pisatel píše;
- e) poloha pisatele;
- f) charakter a stav psacích prostředků a podložky.^{q)}

Podívejme se nyní blíže na jednotlivé výše uvedené faktory. Větší prostor a důraz bude v této práci věnován zejména faktorům vnitřním.

Vnitřní faktory

Jak uvádí Straus a Straka (2006), „za vnitřní faktory procesu psaní považujeme ty, které vycházejí z vybavení či dispozic organismu, z motivace psaní nebo z úrovně dovednosti“^{r)}.

Než-li se dostaneme k samotným výše vyjmenovaným faktorům, je nutné si uvědomit, že jejich celková kombinace je základem pro existenci písma, tedy rukopisu jako takového, nejen u člověka - jednotlivce, ale i člověka jakožto celého druhu. Podíváme-li se na vývoj našeho druhu z evolučního hlediska, zjistíme, že teprve druh *Homo sapiens*, anatomicky moderní člověk, byl schopen něčeho, co bychom nyní mohli nazvat jako „písmo“ (viz. Obr. 1.^{s)}.

Obr. 1 – Pět značek nejstarší písemné zprávy

ⁿ⁾ Zvláštní opatrnost z vlastní zkušenosti doporučuji při manipulaci se samopropisovacími materiály. Viz také níže „uhlové (kopírovací) papíry“. Pozn. autora.

^{o)} Straus J. a kol.: Kriminalistická technika (Plzeň 2008), str. 118-119.

^{p)} Po ústní konzultaci s plk. Mgr. M. Švandou (KÚP), za což mu tímto děkuji.

^{q)} Straus J. a kol.: Kriminalistická technika (Plzeň 2008), str. 115.

^{r)} Straus J. a kol.: Kriminalistika, kriminalistická technika (Praha 2006), str. 100.

^{s)} Pět značek nejstarší písemné zprávy jeskyni La Pasiega; in: Šmarda J. a kol.: Biologie pro psychology a pedagogy (Praha 2004), str. 221.

Je proto nutné si uvědomit, že písmo, psaní a jeho produkt, rukopis, se vyvíjí nejen v rámci ontogeneze člověka, a také v rámci jeho fylogeneze. Podívejme se například jen na fylogenezi lidské ruky, primárního psacího nástroje člověka (psaní je možno zařadit mezi tzv. jemné motorické úkony; viz. Obr. 2.¹⁾)

Obr. 2 – Znárodně ruce

Dříve, než se budeme striktně držet dělení vnitřních faktorů ovlivňujících proces psaní a tím tedy i vzhled rukopisu jakožto produktu procesu psaní, podívejme se na proces psaní více z psychologického hlediska. Strausem (2008) uváděná definice psaní je následující: „Psaním rozumíme dovednost používat písma k zachycení duševních procesů.“^{v)} Na jiném místě ještě nalezneme, že „psaní je složitý pohybový návyk, který obsahuje technický návyk psaní, ... dále grafický návyk... a pravopisný návyk...“^{w)}. Když navíc přihlídneme k výčtu vnitřních faktorů, dostaneme, že písmo, resp. rukopis je ovlivněn anatomicko-fyziolo-

gicky (řekněme tělesně), motivací (vnitřním komplexním psychickým procesem) a dosaženou úrovní dovednosti užívání písma (tedy určitou dovedností, která je komplexem mnoha dalších dílčích faktorů, s převládajícím vlivem kognitivních funkcí). Lze též formulovat tak, že proces psaní má fyziologickou, emočně-motivační a kognitivní rovinu.

Psaní je tedy jinak řečeno behaviorální (z vnějšku viditelný) proces, ve kterém je dovednost psát manifestována, a je ovlivněno celkovým a/i momentálním fyziologickým a duševním stavem člověka. Pokud přijmeme definici, že člověk je bio-psycho-socio-duchovní jednotka, je jasné, že každá z těchto čtyřech rovin determinuje písmo, resp. rukopis jedince (s tou poznámkou, že stav jeho/jejích socio vazeb se projeví na vnitřní, duševní stránce prožívání jedince). Podobně hovoří i Blažek, Valeška a Porada (1984): „I když vnitřní faktory dělíme na faktory stavu organismu, motivační faktory a faktory úrovně dovednosti, je třeba je chápat v potřebném kontextu a vědět, že stav organismu, motivace a navozená dovednost tvoří nedílný celek.“^{x)}

Pojďme nyní následovat uvedené dělení vnitřních faktorů a blíže je popíšeme.

Anatomicko-fyziologické dispozice (faktory stavu organismu; vybavení a dispozice organismu). Straus (2006) k tomuto uvádí: „Stav organismu je dán převážně stavem svalově kosterního systému^{y)}“, vegetativních orgánů, nervové soustavy, zejména její nejvyšší části – mozkové kůry^{aa)}, úrovní analyticko-syntetické činnosti ústředního nervstva^{bb)} a psychických procesů.“^{cc)}

Zajímají nás tedy zejména následující prvky: fyzické poranění a onemocnění ruky (amputace, artritida, etc...), zrakové vady (lidé s horším zrakem mývají tendenci ke zvětšování písma), degenerativní onemocnění CNS a další různá duševní onemocnění (de facto celá skupina F v ICD-10; v rámci výzkumu

¹⁾ Evoluce ruky má významné následky pro kognitivní vývoj člověka. Výrazné rozdíly v morfologii ruky primátů souvisí s fylogenetickou historií; u lidské ruky jde o zvlášť výraznou specializaci na dotek, manipulaci a jemný motorický pohyb. Znárodně ruce: A. neprimativnější primát, tana (Tupaia), B. poloopice, C. šimpanz, D. člověk, E. gorila (podle Campbella, 1966). In: Michel G. F., Mooreová C. L.: Psychobiologie (Praha 1999), str. 350.

^{v)} Více o vzniku a vývoji písma viz. Blažek P., Valeška J., Porada V.: Expertiza ručního písma (Praha 1984), str. 11n.

^{y)} Straus J. a kol.: Kriminalistická technika (Plzeň 2008), str. 114.

^{w)} Straus J. a kol.: Kriminalistika, kriminalistická technika (Praha 2006), str. 100.

^{x)} Blažek P., Valeška J., Porada V.: Expertiza ručního písma (Praha 1984), str. 53.

^{y)} Více ke svalově kosternímu systému a jeho funkci v procesu psaní viz. Blažek P., Valeška J., Porada V.: Expertiza ručního písma (Praha 1984), str. 32-36.

^{z)} Otázkou motorického aspektu psaní (i když z našeho pohledu je to na hranici s úrovní dovednosti) se zabývá i Zelinková O.: Poruchy učení (Praha 2003), str. 92-94.

^{aa)} Více k tomuto tématu viz. Blažek P., Valeška J., Porada V.: Expertiza ručního písma (Praha 1984), str. 37-40.

^{bb)} Zde je důležitý zejména období nástupu do školy. Jak uvádí Vágnerová (Praha 2000, str. 137): „Zrání CNS pozitivně ovlivňuje lateralizaci ruky, rozvoj motorické i senzomotorické koordinace a manuální zručnosti“.

^{cc)} Straus J. a kol.: Kriminalistika, kriminalistická technika (Praha 2006), str. 100-101.

by bylo dobré blíže prozkoumat vliv jednotlivých poruch na proces psaní a na rukopis jakožto produkt tohoto procesu) apod.

„Stav organismu je rozhodujícím činitelem jak v procesu učení, tak i v osvojení dovednosti psát. Uspodňuje v kladném případě (u zdravého jedince) přesný, rychlý a ekonomický průběh nacvičené činnosti – dovednosti psaní. V opačném případě je rozhodujícím činitelem porušujícím nacvičenou dovednost a projevujícím se negativně ve změnách kvality a rychlosti psaní.“^{dd)} (což souvisí úzce s třetím vnitřním faktorem a tím je úroveň dovednosti).

„Stav organismu je ve své podstatě jedinečný, tak jako je jedinečný každý organismus svou stavbou i procesy (jinak řečeno jako je jedinečná každá osobnost – pozn. autora). Proto proces psaní u zdravého nebo unaveného, případně citově vzrušeného i nemocného jedince je jedinečný, a to jak v učení, tak i v osvojených dovednostech. V tom je základ prvotního významu faktorů stavů organismu pro zkoumání ručního písma.“^{ee)}

Motivace psaní. Definovat, co se skrývá pod tímto termínem, není jednoduché, Straus (2006) k tomu uvádí: „motivы podněcují k určitému jednání, buď se kryjí s cílem tohoto jednání, nebo ve složitějších případech se s cíli nekryjí přímo a vyžadují mnoho dílčích cílů. Široké zobecněné motivы vyjadřují základní cíl jednání, úzké motivы vyjadřují v podstatě vyvolané zobecnění, odrážející dílčí cíle a úkoly směřující ke splnění hlavního cíle. Dílčí motivы bezprostředně ovlivňují všechny stránky procesu psaní, obsahovou, jazykovou i grafickou. Ve všech stránkách procesu psaní se však neodrážejí stejně výrazně.“^{ff)} Přiznávám, že této definici moc nerozumím. Podobně nesrozumitelné je pro mne i popis tohoto fenoménu u Blažka, Valešky a Porady (1984), kde mimo jiné rozšiřují výše citovaného Strause: „Stručně řečeno, vedle potřeby spojit se s kladnou podmínkou existence (!- pozn. autora) (obecný motiv), působí i potřeba současného oddělení se od další negativní existenční podmínky (dílčí motiv), tedy vedle napsání vyděračského dopisu zaměřeného k získání hmotného prospěchu navozuje dílčí motiv i činnost směřující k zamaskování autorství, ke změně písma. V souvislosti s tímto dílčím problémem je potřeba poznamenat, že základem maskování autorství rukopisu je „strach“, který jednak jako motiv navozuje úmyslně měnění písma, jednak potlačuje spontánní písmařský projev. Tato okolnost hraje významnou roli při získá-

vání srovnávacího materiálu. Je na škodu, že současná psychologie nepodává dostatečné objasnění tohoto problému. Nynější stav lze charakterizovat spíše jako snahu.“^{gg)}

Pojďme se tedy na problém motivace podívat z hlediska psychologie (jak ostatně doporučují Blažek, Valeška a Porada, v jejichž dobách psychologie vyučovaná, řekněme pozměněně, aby se shodovala s doktrínou KSČ, asi opravdu toto vysvětlit nemohla).

Ptáme se tedy, co je motivace ke psaní. Motivace je proces, který vzbuzuje, udržuje a zaciluje lidské jednání. Motivace je souborem mnoha vnitřních faktorů, pro naše potřeby se zaměříme zejména na pojmy motiv, incentív a vztah mezi emocemi a motivací.

Motiv je vnitřní pohnutka jedince. Lze dělit zejména na motivы vědomé a nevědomé (s čímž přišel Sigmund Freud), dále pak na motivы 1. řádu a 2. řádu, někdy také zvané jako motivы fyziologické a motivы psychosociální. Motivы 1. řádu jsou naše základní potřeby (Freud by použil slovo pudy), dá se říci téměř shodně se zvířaty, motivы 2. řádu jsou typické (tedy pokud víme) jen pro člověka (potřeba seberealizace, etc...). V souvislosti s tím lze také připomenout známou Maslowovu pyramidu potřeb.

Incentív je vnější pohnutka, příčina mimo jedince samého. Motivaci lze napsat zjednodušeně jako rovnici motivace = motiv + incentív.

Emoce úzce souvisí s mírou saturace potřeb. Ve chvíli saturace jsou vnímány emoce subjektivně pozitivní, naopak ve chvíli frustrace či deprivace (neuspokojení potřeb) jsou vnímány emoce subjektivně negativní. Ve chvíli, kdy je potřeba neuspokojena, jedinec cítí subjektivně negativní emoce (zlost, strach, nepohodu, etc...) a bude se snažit o změnu stavu (začíná proces motivace). Začne tedy jednat tak, aby dosáhl uspokojení potřeby a tedy subjektivně pozitivní emoci. Je to právě ona pozitivní emoce, která funguje jako feedback a signalizuje možné ukončení jednání (tedy i konec motivace jakožto procesu). Dlužno podotknout, že každé chování je motivováno, neexistuje chování bez motivace. Na chování, tedy ne jeho motivaci, se zpravidla podílejí více než jeden motiv, a to jak motivы vědomé, tak motivы nevědomé. Tolik obecně ve zkratce k motivaci a nyní se na problematiku motivace podívejme více z pohledu forenzní psychologie.

Ve forenzní psychologii se setkáme s dělením motivace dle Čírtkové (2000) na instrumentální, afektivní a danou osobností pachatele^{hh)}. Osobně rád

^{dd)} Straus J. a kol.: Kriminálnístka, kriminálnístická technika (Praha 2006), str. 101.

^{ee)} Blažek P., Valeška J., Porada V.: Expertiza ručního písma (Praha 1984), str. 52.

^{ff)} Straus J. a kol.: Kriminálnístka, kriminálnístická technika (Praha 2006), str. 101.

^{gg)} Blažek P., Valeška J., Porada V.: Expertiza ručního písma (Praha 1984), str. 52.

^{hh)} Čírtková L.: Policejní psychologie (Praha 2000), str. 122-123.

používám také následující dělení motivace k trestnému činu:

- hmotný prospěch,
- sexuální deviace,
- odvěta za prožívaná příkoří ze strany oběti,
- jednání pod tlakem skupiny,
- strach z prozrazení,
- motivace daná osobností pachatele.

S motivací pachatele pak také úzce souvisí dělení pachatelů na organizované a disorganizované pachateleⁱⁱ⁾.

Vezměme jako příklad výše uvedený vyděračský dopis. Vyjděme z předpokladu, že pachatelem bude pachatel organizovaný, tedy ten, který čin dopředu připravuje a má (někdy i velmi vysokou) forenzní znalost. Vyděračský dopis je tedy prostředek komunikace mezi pachatelem a obětí, pachatel ho píše, aby oběti sdělil, že pokud se nestane věc A (to co pachatel chce), stane se věc B (oběti se stane něco nepříjemného). Tímto aktem pachatel de facto naplňuje skutkovou podstatu trestného činu (tedy samozřejmě pokud dopis oběť obdrží). Motivace zde bude spíše instrumentální (jednání povede k nějakému cíli, je prostředkem k němu). To znamená, že i psaní bude motivováno instrumentálně, chápáno jako prostředek, a to zejména obsahová stránka. Pachatel zpravidla nebude chtít, aby ho takto vytvořený dopis mohl usvědčit, tedy vést zpětně k jeho identifikaci, a proto se bude snažit vytvořit jak obsahovou stránku (problematiky forenzní lingvistiky), tak i formální stránku (rukopis, problematika zkoumání ručního písma) tak, aby nevedla k němu jakožto autorovi a pisateli. Pachatel tedy používá dopis např. pro získání hmotného prospěchu a mění svůj rukopis ke ztížení jeho identifikace. Přitom zde sice hraje roli strach z prozrazení, jak uvádějí Blažek, Valeška a Porada, ale tato emoce je zpracována na racionální úrovni a výsledkem tohoto zpracování bude chladně provedená změna rukopisu a potlačení jeho spontánních prvků. Emoce strachu de facto tedy rukopis v tomto případě ovlivňuje nepřímo. Zcela jinak by totiž vypadal rukopis téhož pachatele ve chvíli, kdy by opravdu zažíval strach (a nezpracoval ho na racionální úrovni), např. ve chvíli ohrožení života (psaní pod pohrůzkou smrti apod.). V takovém případě by emoce strachu ovlivňovala rukopis přímo (např. třes ruky a problém s jemnými motorickými pohyby jakožto projev emoce strachu na fyziologické rovině apod.).

Pro zkoumání ručního písma je tedy velmi důležité zodpovědět otázku motivace psaní daného rukopisu, resp. proč, za jakých podmínek a jak vznikal.

Úroveň dovednosti. „Úroveň dovednosti v sobě zahrnuje dva základní momenty – kvalitu a rychlost, přičemž jejich vzájemný vztah je do značné míry odrazem rozsahu a šíře uplatnění dovednosti. Schematicky lze vyjádřit možné variace kvality a rychlosti dovednosti následovně:

K + R = kvalitně a rychle

K + P = kvalitně a pomalu

NK + R = nekvalitně a rychle

NK + P = nekvalitně a pomalu.

Obecně platí, že člověk ovládající schopnost psaní na úrovni K + R je schopen použít všech nižších variant. Naopak člověk ovládající schopnost na nejnižší úrovni NK + P není schopen použít žádnou z vyšších úrovní bez předchozího nacvičování. Z toho je vyvozena i obecně platná zásada, že člověk není schopen měnit rukopis k lepšímu bez předchozího nacvičování^{jj)}. Každý člověk má optimální úroveň dovednosti – optimální rychlost psaní a optimální kvalitu písma. Tato optimální úroveň psaní je nazývána spontánním písmem.^{kk)}

Podívejme se ještě na dvě základní veličiny, tedy na rychlost a kvalitu zvlášť.

Rychlost dělíme dle Blažka, Valešky a Porady (1984) na celkovou a vlastní. Celkovou míníme dobu vyhotovení dokumentu, vlastní pak dobu vyhotovení jednotlivých spojených skupin písmen nebo celých slov. Právě vlastní rychlost je klíčová z pohledu zkoumání ručního písma.

Kvalita písma je dle Blažka, Valešky a Porady (1984) problematická, závislá spíše na subjektivním hodnocení experta než na nějaké předem dané tabulce či stupnici. Velmi úzce souvisí zejména s vnějšími faktory procesu psaní.

Závěr

Problematiky forenzního zkoumání ručního písma si jistě zaslouží obsírnější pojednání. V tomto krátkém článku byly zmíněny zejména ty aspekty této forenzní disciplíny, které souvisejí s psychologickými tématy, jako je např. ona výše zmíněná motivace. Neb stejně jako řeč zrcadlem myšlení, kognitivních funkcí člověka, tak také písmo, jakožto nástroj pro uchování řeči, nám poskytují mnoho cenných informací.

ⁱⁱ⁾ Více k této problematice viz. Brečka T.A.: Legálně držené zbraně a trestná činnost; in: Násilí z pohledu společenských věd, sborník příspěvků z mezinárodní konference 20. září 2007, str. 15-22 (kap. Teorie organizovaného a disorganizovaného pachatele).

^{jj)} Zde bych připomněl již výše citovanou Vágnerovou (2000), problematika dovednosti úzce souvisí s anatomickeo-fyziologickými faktory, proto také v souvislosti s tímto odkazuji i na problematiku aktivace funkčního systému hybnosti při učení nových sekvencí in Koukolík F.: Lidský mozek (Praha 2000), str. 165.

^{kk)} Blažek P., Valeška J., Porada V.: Expertiza ručního písma (Praha 1984), str. 53.

Literatura:

- 1) Blažek P., Valeška J., Porada V.: Expertiza ručního písma; Kriminologický ústav Veřejné bezpečnosti, Praha 1984, ISBN nenalezeno (určeno pro služební potřebu).
- 2) Brečka T. A.: Legálně držené zbraně a trestná činnost, Sborník příspěvků z mezinárodní konference „Násilí z pohledu společenských věd“, 20.zář 2007 PAČR, Praha 2007, str. 15 - 22, ISBN 978-80-7251-253-9.
- 3) Čírtková L.: Policejní psychologie, Portál, Praha 2000, ISBN 80-7178-475-3.
- 4) Koukolík F.: Lidský mozek, Portál, Praha 2000, ISBN 80-7178-379-X.
- 5) Michel G. F., Mooreová C. L.: Psychobiologie, biologické základy vývoje chování, Portál, Praha 1999, ISBN 80-7178-116-9.
- 6) Policie České republiky, Kriminologický ústav Praha, Kriminologické identifikace, Dostupné na World Wide Web <<http://www.policie.cz/clanek/kriminologicke-identifikace-618304.aspx>>, cit. [26.10.2009].
- 7) Straus J. a kol.: Kriminologika, kriminologická technika (pro kvalifikační kurs kriminologických expertů), 2. upravené vydání, vydavatelství PA ČR, Praha 2006, ISBN 80-7251-216-1.
- 8) Straus J. a kol.: Kriminologická technika, 2.vyd., nakl. Aleš Čeněk, Plzeň 2008, ISBN 978-80-7380-052-9.
- 9) Šmarda J. a kol.: Biologie pro psychology a pedagogy, Portál, Praha 2004, ISBN 80-7178-924-0.
- 10) Úvod do písmaznalectví, Dostupné na World Wide Web <<http://www.pismoznalectvi.com/news/uvod-do-pismoznalectvi>>, cit. [26.10.2009].
- 11) Vágnerová M.: Vývojová psychologie, Portál, Praha 2000, ISBN 80-7178-308-0.
- 12) World Health Organization: The ICD-10 Classification of Mental and Behavioural Disorders. Dostupné na World Wide Web <, cit. [5.8.2009].
- 13) Zelinková O.: Poruchy učení, Portál, Praha 2003, ISBN 80-7178-800-7.

Corresponding author:

Mgr. Tibor A. Brečka, MBA, email: tibor.brecka@seznam.cz

Keywords:

Examination of handwriting; psychology; motivation

Abstract:

The subject of this article is to explain the concept of examination of handwriting from the perspective of psychology, continue to focus mainly on methods of securing the investigated material (documents), indicate the typical questions asked by court experts in this field, which corresponds to the forensic opinion. Further overview of factors that influence the final form of handwriting and which are relevant to the examination of handwriting, especially external and internal factors, with special focus on internal factors.

JITKA

ROMAN LOOS

National Drug HQ Criminal Police and Investigation Service, Czech Republic

Klíčová slova:

policie; metamfetamin; červený fosfor; trestní řízení; chemikálie; drogová kriminalita

Abstrakt:

Kazuistika se zabývá realizovaným případem prodeje chemických látek a prekurzorů, které slouží k výrobě metamfetaminu (pervitinu). Tento případ se svou velikostí stal jedním ze stěžejních případů poslední doby. V něm hlavní pachatel touto trestnou činností získal značný majetkový prospěch. Popis celého případu je zakončen přesným výčtem porušených zákonů a výčtem množství zabaveného majetkového prospěchu. V samém konci kazuistiky je vyjádřena úcta dozorující státní zástupkyni, která se na případu od samého počátku podílela.

Severočeský kraj patří k nejproblémovějším teritoriím v oblasti kriminality, drogovou nevyjímaje. Expozitura v Ústí nad Labem svým obsazením patřila spíše k těm větším v rámci Národní protidrogové centrály, což však neubralo nic ze zápalu pracovníků, zabývat se skutečně složitými případy z oblastí odhalování drogové trestné činnosti. Zejména díky společné hranici se Saskem byl a i nadále zůstává největším fenoménem metamfetamin (pervitin). Koncentrace laboratoří na výrobu metamfetaminu patří k těm nejhustším na území celé České republiky.

Na stále rostoucí zájem odběratelů nejen ze Saska, ale postupem času z celého území SRN, reagovali samotní producenti metamfetaminu navyšováním výroby. Posledních 5 let se nese ve znamení převzetí produkce metamfetaminu vietnamskými organizovanými skupinami, které zakládají velkokapacitní laboratoře nejen v Severních Čechách. S tímto také narůstala poptávka po chemikáliích nutných na výrobu drogy. Jednou z firem, která tuto potřebu vyslyšela, byla i firma Václava D., která měla svou provozovnu v Chomutově. Aby byl schopen efektivněji reagovat na poptávku, zejména z řad vietnamských výrobců metamfetaminu, tak si zřídil v místech, kde očekával největší obrát, další pobočky. Takto vznikla pobočka v Chebu a v Praze. Jeho přesvědčení, že takový prodej veškerého sortimentu nutného k výrobě metamfetaminu je zcela legální, šlo až tak daleko, že zaměstnal v těchto pobočkách přímo Vietnamce, kteří zde efektivněji vyřizovali objednávky svých krajanů. Václav a jeho firmy se prolínali jako červená nit spisy zaměřenými proti výrobcům metamfetaminu. Tyto případy jsme prověřovali nejen na zdejší expozičce, ale i kolegové z dalších pracovišť NPC, krajských ředitelství a územních odborů.

Václava jsme identifikovali v jednom trestním řízení, které jsme vedli pro nelegální výrobu a obchod

s metamfetaminem proti organizované skupině pachatelů z Chomutovska, a to jako dodavatele veškerého sortimentu na výrobu metamfetaminu ale i prekurzoru. Dříve, než se nám podařilo zadokumentovat jeho trestnou činnost a získat dostatek důkazů, jej dohnala jeho trestní minulost, konkrétně úhrnný trest za vydírání, omezování osobní svobody a loupež v délce 42 měsíců. Václav byl bohužel na služebnu PČR nahlásit jako poškozený krádež a policisté zjistili, že je po něm vyhlášeno pátrání. Byl tedy zatčen a dodán do výkonu trestu. Naše trestní řízení se i tak podařilo úspěšně dokončit. I díky tomuto jsme však zjistili řadu užitečných informací, které se nám, jak ukázal čas, velmi zhodnotily.

Po podmíněném propuštění z výkonu trestu po devíti měsících se Václav opět plně zapojil do obchodu s chemikáliemi za pomoci firmy, ve které byla formální jednatelkou jeho družka. Veškerou činnost firmy však fakticky zajišťoval Václav. Jak již bylo v úvodu článku popsáno, stali se vietnamští zákazníci hlavním zdrojem zisku Václava. Velmi konspirativní jednání, dělba práce a časté střídání míst výroby metamfetaminu těchto skupin pak snižovalo riziko odhalení Václava, jako hlavního dodavatele pomocných látek pro výrobu metamfetaminu. Ve většině odhalených laboratoří byly zajišťovány pomocné látky v obalech s etiketou firmy Václava. Na základě těchto indicií jsme v březnu 2013 zahájili úkony trestního řízení s cílem dokázat Václavovi vědomé obchodování s chemikáliemi a laboratorním sklem určeným k výrobě metamfetaminu.

Před námi tak stál nelehký úkol, dokázat Václavovi, že ač jeho firma veškerý sortiment prodává legálně, tak že přímo on se osobně podílí na zřizování laboratoří. Naše vyšetřování se zpočátku zaměřilo k zachycení velkoobjemových objednávek chemikálií. Při vyhodnocování nasazených odposlechů jsme

zachytili pouze komunikace, ve kterých byly látky označovány číslicí. Bylo jasné, že toto označení je předem domluvené a používalo se ve všech pobočkách firmy. Václav dokonce školil své zaměstnance, jak se mají chovat v prodejně a jakou terminologii mají používat, protože on sám počítal s tím, že je policií sledován a odposloucháván.

Naším dalším krokem bylo zjistit, jak se objednané zboží dostane z prodejny do laboratoře a jak se na tomto transportu osobně podílí přímo Václav. Jeho sledováním po objednávce zboží jsme zadokumentovali schůzky a předávky chemikálií mezi ním a vietnamskými odběrateli na různých odlehlých místech, případně na parkovištích u obchodních center, často ve večerních nebo nočních hodinách. Chování vietnamských odběratelů na těchto schůzkách pak bylo velmi obezřetné s prvky obrany proti sledování. V několika případech dokonce Václav předal firemní dodávkové vozidlo naložené chemikáliemi odběrateli, který pak s ním odjel do místa výroby metamfetaminu, aby ani Václav nevěděl, kde se tato výroba nachází. Zadokumentováním jeho chování se stalo později jedním z důkazů o tom, že věděl, že jeho „legální“ zboží slouží k něčemu nelegálnímu, a proto on i jeho odběratelé se chovali tak, aby nebyli odhaleni.

Postupem času jsme identifikovali hovory, ze kterých jsme nabývali přesvědčení, že Václav by mohl být také dodavatelem prekurzoru (efedrin/pseudoefedrin). Po nějaké době jsme zjistili, že prekurzor dodává pouze českým výrobcům, kteří patřili do okruhu odběratelů, které jsme již v minulosti prověřovali. Po téměř sedmi měsících od zahájení jsme byli schopni identifikovat možné obchody s prekurzorem. Vytipovali jsme jednoho ze zákazníků, který si k Václavovi jezdil pro prekurzor. Ve spolupráci s kolegy z Plzeňského kraje jsme pak po schůzce s Václavem zastavili auto pravděpodobného odběratele prekurzoru, které řídil Ondřej. Při následné prohlídce vozidla jsme kromě pomocných látek pro výrobu metamfetaminu našli i 500 gramů pseudoefedrinu. Tím nastal v prověřování zásadní obrat. I když nebyl provedeným sledováním ani výsledkem Ondřeje získán jednoznačný důkaz, že tento prekurzor pocházel od Václava, toto podezření se však alespoň v očích policistů potvrdilo.

V průběhu našeho prověřování reagoval Václav na rostoucí poptávku po červeném fosforu, jódu, toluenu a dalších chemikáliích, které jsou nezbytné k výrobě metamfetaminu tzv. českou cestou, otevřením nové prodejny v Praze a aktivováním bývalé prodejny v Chebu. Tím, že pobočku v Praze vybudoval včetně vybavení jako zcela novou, tak se na tomto místě cítil před policií nejbezpečněji. Pražská prodejna se stala zázeminím pro jednání s dalšími partnery, kteří se zabývali obdobnou trestnou činností. Což však byla „příležitost“ i pro nás. Podařilo se nám zde nasadit

další operativní prostředky a zadokumentovat přímo Václava, jak proškoluje svůj personál, ale i další důležité schůzky.

Podnikatelský duch Václava se vyvíjel stále směrem k maximalizování zisků z prodeje chemikálií, zejména jódu a červeného fosforu. Postupně vynechal české dovozce a kontaktoval přímo italské společnosti, které byly schopné dodávat do České republiky jód a červený fosfor ve velkých objemech a levněji. Jak se později ukázalo, Václav si u těchto společností osobně vyjednal takové podmínky, že mu tyto společnosti byly schopny posílat dodávky po šesti stech kilogramech jódu a pěti stech kilogramech červeného fosforu. Samozřejmě i cena byla ve srovnání s českým trhem velice lukrativní, kdy jeden kilogram jódu Václav D. kupoval za částku cca 1000,- Kč, ale prodával jej za částku 3000,- Kč, a jeden kilogram červeného fosforu kupoval za cca 270,- Kč a prodával dokonce za 2200,- Kč, přičemž náklady na dopravu jedné zásilky z Itálie nepřekročily deset tisíc korun.

Probíhajícím prověřováním se nám dařilo dokumentovat velkoobjemové prodeje chemikálií potřebných k výrobě metamfetaminu, nedařilo se však propojit Václava přímo s konkrétní výrobnou metamfetaminu a získat důkaz o tom, že si je Václav dobře vědom skutečnosti, že jsou tyto chemikálie užívány k výrobě metamfetaminu. Dosavadní výsledky prověřování nás však vedly k myšlenkám k použití agenta, abychom získali jednoznačné důkazy o vědomém prodeji chemikálií Václava. Rozběhla se jednání se specializovaným útvarům Policie ČR a povolovací procedury a jejich výsledkem bylo získání vhodné osoby, která úspěšně navázala kontakt s Václavem. Zpočátku jsme sami nevěděli, jak se bude tento vztah vyvíjet, ale předem bylo jasné, že celá akce potřebuje čas, aby agent získal důvěru Václava. Agent navštěvoval Václava a vzájemná důvěra postupně zesilovala. Václav zavětil v agentovi možný zisk a začal ho částečně zasvěcovat do svých obchodů. Po několika takových schůzkách přišel náš čas. Agent dostal za úkol zjistit, jestli Václav disponuje prekurzorem a zjistil, že ano. Nabídl agentovi pseudoefedrin ale s podmínkou, že je možné odebrat pouze jeden kilogram na zkoušku a každý další případný odběr pouze v množství 10 kilogramů.

Jak už to bývá, v době, kdy vše spěje ke zdárnému konci, tak přišly zcela neočekávané komplikace, které prodloužily naše prověřování o několik měsíců. V prosinci 2013 územní odbor kriminální policie Kadaň realizoval trestní stíhání švagrové Václava pro obchodování s metamfetaminem. Švagrová ještě jako podezřelá v první výpovědi uvedla, že metamfetamin získala od své sestry Radky – družky Václava. Následně, po zahájení trestního stíhání, výpověď změnila s tím, že drogu má od neznámého pachatele. Václav však na toto zareagoval tak, že svou nelegální čin-

nost, tzn. zejména obchod s prekurzorem, zastavil na dobu 4 měsíců, což měla být dle jeho zjištění lhůta prověřování stanovená pro policii. Tuto informaci se podařilo získat díky úspěšnému monitoringu pražské prodejny. I nadále Václav školil svého vietnamského zaměstnance v tom, jak má případně vypovídat na policii, zejména aby se zaměřil ve své výpovědi na to, že chemikálie kupcům nedovází. Další komplikací, která ztížila naše prověřování, bylo to, že v této době proběhly médii informace o realizovaných laboratořích. Václav viděl v jedné z reportáží o úspěšném zrealizování laboratoře na výrobu metamfetaminu zboží zabalené ve svých obalech. Vše zlé je však pro něco dobré a Václav opětovně v pražské prodejně vysvětlil zaměstnanci, že má z obalů odstranit etikety s názvem firmy, aby nebyl Václav konfrontován s tím, že se jednalo o chemikálie z jeho prodejny. Dále instruoval zaměstnance, aby zajistil alespoň pět živnostenských listů, kterými by zlegalizoval prodej toluenu. Ještě před touto obrannou akcí Václava se však podařilo zajistit ve třech velkoobjemových výrobnách metamfetaminu v Praze, okrese Litoměřice a Karlovy Vary chemikálie a laboratorní sklo, které prokazatelně pocházely z firmy Václava.

Aby nedošlo ke ztrátě kontaktu, docházel agent i nadále do prodejny za Václavem a nakupoval chemikálie. Prodej prekurzoru Václav stále odkládal s odůvodněním, „že není vhodná doba, že policie vybrala několik varen metamfetaminu“. V době, kdy už jsme skoro přestávali věřit, že Václav tento obchod uskuteční, přišla nabídka prodeje prekurzoru. Václav pod vlivem předešlých událostí nechtěl nic nechat náhodě a na obchod se řádně nachystal. Agentovi předal novou SIM kartu, kterou si měl aktivovat až v přesně stanovené době. Podle instrukcí od Václava agentovi na toto číslo přijde SMS zpráva, jejímž významem bude, že prekurzor je připraven k prodeji. Netrpělivě jsme očekávali domluvený kontakt. Až jednoho dne, začátkem července 2014, obdržel agent smlouvanou SMS zprávu s tím, že obchod proběhne 16. července 2014. Ve stanovený čas se dostavil agent

do prodejny v Chomutově. Následně společně s Václavem odjeli vozidlem, kterým přijel agent, na nedaňovou benzínku. Zde musel agent vystoupit a Václav s jeho vozidlem pokračoval v jízdě do místa svého bydliště. Po krátké chvíli se vrátil, agent přisedl a odjeli zpět do Chomutova na prodejnu. Ještě cestou na odlehlém místě však Václav ukázal agentovi krabici, ve které bylo podle jeho slov smluvené zboží, tedy prekurzor, kterého mělo být 5 kilogramů. Na prodejně agent předal Václavu finanční hotovost, což bylo finálním spouštěčem následné realizace prohlídek na všech místech, která byla ustanovena jako místa, kde se budou nacházet nejen chemikálie, ale i další potřebné důkazy.

Od chvíle svého zadržení se Václav choval arogantně, slovně napadal nejen policisty ale i dozorující státní zástupkyni. Jako největší oříšek se ukázalo naplánování domovních prohlídek, neboť Václav trval na přítomnosti u všech těchto úkonů. Jednalo se o domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor v Chomutově, Klášterci nad Ohří, Chebu a Praze, které musely být provedeny ve stanovené lhůtě pro zadržení podezřelého a jeho následného předání jako obviněného soudu s návrhem na vazbu. Velkým přínosem se ukázala být přítomnost dozorující státní zástupkyně na místě realizace, která mohla reagovat bezprostředně na vývoj situace. Při domovní prohlídce v bydlišti Václava jsme našli další krabice s 5 kilogramy prekurzoru, což korespondovalo s vyjádřením Václava o tom, že aby byl obchod pro něho zajímavý, tak prodává prekurzor v množství 10 kilogramů. Prohlídkou všech prodejen jsme našli velké množství chemikálií využívaných při výrobě metamfetaminu, a to v řádu stovek kilogramů. Celkem jsme při prohlídkách zajistili více než 1 tunu jódu a více než půl tuny červeného fosforu. V době realizace byla také na cestě z Itálie zásilka půl tuny červeného fosforu, kterou se podařilo zadržet při předání spediční firmou na prodejnu v Chomutově. Při prohlídkách jsme zajistili finanční hotovost a směnky, luxusní vozidla a nemovitosti v celkové hodnotě kolem 22 milionů Kč.

Obr. 1 – Velkoobjemové obaly s červeným fosforem (Zdroj: NPC)

Obr. 2 – Dózy s červeným fosforem (Zdroj: NPC)

Obr. 3 – Obsah krabice, balíčky s pseudoefedrinem (Zdroj: NPC)

Obr. 4 – 2,2 mil. Kč v kabelce (Zdroj: NPC)

Jedna z největších potíží na nás však ještě čekala. I když jsme se předem připravili na převoz velkého množství chemikálií, připravili jsme nákladní vozidla automobilního provozu policie a zajistili jsme nedávno zprovozněný sklad na uskladnění chemikálií národní protidrogové centrály u Mostu, tak přesto vznikly nepředvídatelné situace, které jsme museli krizově řešit. Již při prohlídkách jsme zjistili, že chemikálie byly baleny v neoriginálních a často nevyhovujících obalech, neboť Václav nakupoval chemikálie u výrobců ve velkoobjemových průmyslových obalech a tyto pak nechal přebalovat např. do PET kanystrů. Při odvozu chemikálií však došlo k poškození neoriginálních obalů a následné chemické reakci, kterou se podařilo naštěstí zneutralizovat již v zárodku, takže nedošlo ke škodám na zdraví a majetku. S ohledem na povahu látek a nebezpečnost vzniklé situace využívá naše centrála od té doby k jejich zajišťování a přepravě služeb specializované firmy.

V rámci vyšetřování si Václav zvolil postupně tři obhájce, což se ve výsledku ukázalo jako výhoda pro vyšetřovatele, neboť spolupráce mezi obhájci se jevila jako ne zcela efektivní. Václav pokračoval při jednotlivých úkonech ve slovních útocích na policisty a na státní zástupkyni. Podával trestní oznámení Generální inspekci bezpečnostních sborů na zpracovatele spisu a svou obhajobu postavil na policejní provokaci a kriminalizaci legálního podnikání. K zajištěnému prekurzorovi se pak vyjadřoval jako o podstrčeném od policistů. Důležitým ukazatelem objemu zobchodovaných chemikálií se pak ukázala odposlechnutá e-mailová komunikace s dodavatelem z Itálie, neboť vlastní obchodování probíhalo mimo oficiální účetnictví společnosti. Na základě této e-mailové komunikace jsme zaslali do Itálie právní pomoc o vyslechnutí zástupců jednotlivých společností obchodujících s firmou Václava, která potvrdila odposlechem zjištěné množství dodaného jódu a červeného fosforu, jejichž prodej nebyl následně zaveden do účetnictví společnosti. Václav tak v době od června roku 2013 do samotné realizace v červenci roku 2014, dovezl

celkem 4100 kilogramů jódu a 2400 kilogramů červeného fosforu. Za dobu celého prověřování by však odhadovaný prodej takového množství chemikálií stačil na výrobu cca 3,5 tuny metamfetaminu!

V průběhu vyšetřování byl znaleckým zkoumáním z oboru daktyloskopie na jednom z balíčků s prekursorem zajištěným při domovní prohlídce v bydlšti Václava zajištěn otisk prstu, který patřil tušenému dodavateli pseudoefedrinu. Jednalo se o Bulhara, majitele kamionové dopravy, který sám jezdil jako řidič kamionu po celé Evropě, a bylo tedy nutné vyčkat na jeho příjezd do České republiky. Podezřelého jsme pak zadrželi před plánovaným odjezdem na návštěvu Václava do vazební věznice Litoměřice. Při domovní prohlídce v bydlšti podezřelého řidiče kamionu byl nalezen dopis, jehož autorem byl Václav. V něm požaduje kromě jiného zajištění důvěryhodného svědka, který by mu dosvědčil alibi a dále podrobně požaduje vypracování smluv o půjčkách, kterými by zlegalizoval majetek a zajištěné finanční prostředky. Na základě uvedeného dopisu jsme Václavu rozšířili obvinění o legalizaci výnosů z trestné činnosti. Dále jsme provedli prohlídku zjištěné bankovní schránky dodavatele pseudoefedrinu, kde jsme našli finanční prostředky v korunách a eurech v celkové výši více než 4 miliony Kč. Na bankovkách pak byly nalezeny otisky prstů Václava.

Vlastní soudní přelíčení se neslo v duchu dalšího napadání policistů a zejména pak státního zástupce. Pachatelé žádali provedení výsledků jednotlivých zainteresovaných osob, zejména zpracovatelů spisu a dále pak osob, které byly přítomny domovní prohlídce u dodavatele prekurzorovi. Obhajoba Václava se pak nadále opírala o legálnost podnikání s chemickými látkami a odepření odpovědnosti za to, jakým způsobem se s chemickými látkami následně nakládalo.

Za uvedenou trestnou činnost byl Václav zatím nepravomocně odsouzen k trestu odnětí svobody v délce 12 roků a propadnutí věcí – cca 2,5 milionu Kč, celkem pěti luxusních vozidel – Ferrari, 2 x Hum-

mer, 2 x Mercedes a dvou nemovitostí – prodejna v Praze a dům s prodejnou v Chomutově. V rozsudku nebylo přihlédnuto k zjevnému úmyslu získat pro sebe prospěch velkého rozsahu podle § 283, odst. 1, 4b tr. zákoníku. Společnost Václava pak byla odsouzena k trestu zrušení právnické osoby a propadnutí majetku. Dodavatel prekurzoru, občan Bulharska, byl odsouzen k trestu odnětí svobody v délce 8 roků a propadnutí věci – finanční hotovosti ve výši 1 milion korun.

Proti rozsudku podal státní zástupce odvolání v neprospěch pachatele Václava, neboť zajištěný majetek a zajištěné účetnictví společnosti zcela zjevně dokazují úmysl Václava o získání prospěchu velkého rozsahu. O tomto nakonec svědčí i odůvodnění rozsudku pro zločin legalizace výnosů z trestné čin-

nosti podle § 216 odst. 1, písm. a), odst. 3 písm. b), odst. 4 písm. b) tr. zákoníku, za který byl Václav také odsouzen – tedy získal prospěch velkého rozsahu.

Odvolacím soudem byl rozsudek zčásti zrušen a vrácen krajskému soudu k novému rozhodnutí. Do dnešního dne nebylo ve věci pravomocně rozhodnuto.

Na závěr bychom chtěli touto cestou vzdát velké díky paní JUDr. Haně Řehákové z Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem, která tento případ dozorovala a která v září roku 2016 zemřela. Bylo nám ctí s ní přes osm let spolupracovat na našich kauzách, které i díky její osobní angažovanosti a odvaze vedly k úspěchům v podobě pravomocných rozsudků.

*pplk. Ing. Roman Loos, e-mail: roman.loos@pcr.cz
Policejní prezidium ČR, poštovní schránka 62/NPC, 170 89 Praha 7*

Keywords:

Police department; methamphetamine; red phosphorus; criminal proceeding; chemical substances (chemicals); drug-related crime (drug crime)

Abstract:

Published case (casuistry) deals with the case of realized sales of chemicals and precursors used for the production of methamphetamine (meth). This case, by its size, has become recently one of the main realized cases. The main perpetrator, accused of a drug crime, had acquired considerable economic and property benefit. The Description of this case is completed by accurate list of broken laws and confiscated property. Finally, in the end of this described case, there is expressed an honor to supervising of public prosecutor involved in the case from the beginning.

DOMOVNÍ PROHLÍDKA POHLEDEM KRIMINALISTICKÉHO TECHNIKA

MICHAL SALAK

Criminal Police, Ústí nad Labem, Czech Republic

Klíčová slova:

domovní prohlídka; kriminalistický technik; fotodokumentace; videodokumentace

Abstrakt:

Článek se zabývá domovními prohlídkami z pohledu kriminalistického technika. Obsahem je příprava, průběh samotné prohlídky včetně nejčastěji se vyskytujících se chyb případně následně zajišťování stop z předmětů zajištěných při domovní prohlídce.

Dnešním článkem bych rád přispěl k diskuzi k tématu drogových závislostí a jejich vyšetřování tentokrát z pozice kriminalistického technika.

Kriminalistický technik se k drtivé většině případů dostane až ve finální fázi, tedy v momentu, kdy došlo k nálezů návykových látek. Zpravidla se jedná o nález u osoby, záchytu ve fázi přepravy, (zpravidla malé laboratoře na pervitin) nebo nejčastěji k prováděným domovním prohlídkám. V následujících řádcích se budu věnovat právě jim, neboť tyto jsou z hlediska ohledání nejnáročnějším úkonem.

Na samém začátku bývá informace o tom, že je požadován technik na daný termín a s blížícím se prováděním úkonu bývají informace upřesňovány. Pro technika je důležité vědět, jaký objekt nebo objekty, a myslím tím z hlediska rozlehlosti, budou předmětem domovní prohlídky. Jak rozlehlý objekt je, zda se jedná o dům, byt, sklad, zahradní chatu či automobil. Stejně důležitou informací je předpokládaný cíl prohlídky. Není nic horšího, než když technik v sladké nevědomosti jede na malou varnu a na místě se před ním předestřou rozlehlé prostory pěstírny marihuany.

Tyto informace jsou o to důležitější, pokud technik s dožadujícím útvarem vyjíždí mimo rámec svého okresu. Musí si již v předstihu připravit nejen fotoaparát či kameru s náhradními bateriemi, ale také obalový materiál pro zajišťování stop v závislosti na rozsahu prohlídky. Dalším požadavkem může být žádost o otevření objektu a s tím související informace o zabezpečení zpravidla dveří či vrat. Neméně důležitou informací je i stav objektu a možné využití zařízení k umělému osvětlení. V této souvislosti bych rád připomenul, že v roce 2015 byla drtivá většina oddělení kriminalistických technik vybavena novými vozidly VW Amarok či VW Transporter. Součástí těchto vozidel jsou kromě jiného vybavení i stojany s umělým osvětlením, kufry s video a foto technikou,

aku náradí (úhlová bruska, vrtačka, endoskopická kamera) a stan. Nicméně upozorňuji, že všechna oddělení nedisponují dvěma vozidly, a proto je vhodné se zavčasu informovat o možnosti jejich využití.

Na závěr této části bych uvedl, že jsem si plně vědom bitvy myšlenek, která se odehrává v hlavě vyšetřovatele. Jedna část tyto informace poskytnout nechce, neboť se může jednat o měsíce či roky připravovanou akci a jakékoliv vyžádání by zhatilo dlouhodobé policejní vyšetřování. Koneckonců je to pochopitelné, jako příklad z praxe uvedu ten, který popisuje ve své knize „Lovci smrti“ brig. gen. JUDr. Jiří Komorous, kdy drobná zmínka jednoho z vyšetřovatelů doma u večere o připravovaném zátahu zapříčinila krach operace a další šestileté úsilí policie, než se podařilo všechny podezřelé opětovně usvědčit. Na druhou stranu by si vyšetřovatel měl uvědomit, že i kriminalistický technik potřebuje ke své práci informace a jejich neúplnost pak může na samotném místě vyústit ve větší časovou náročnost úkonu z důvodu špatné zvolené vybavení a z toho vyplývajících ztížených podmínek při samotném ohledání. Jako jednoznačné pozitivum pak vidím, že se v poslední době vzájemná komunikace zlepšila, a to především z důvodu dlouhodobé spolupráce a důvěry v ní vzniklé.

Co se týče samotného provádění domovních prohlídek, tak zde pouze krátce.

Krátkou poradou před započítím samotného úkonu se nic nezkaží a skoro vždy je ku prospěchu celé věci. Prohlídku provádíme systematicky a plánovitě postupně místnost po místnosti, případně nejprve hlavní objekt a poté vedlejší. Předměty, které jsou předmětem našeho zájmu, se dokumentují na místě, kde byly nalezeny. Teprve poté mohou být provedeny detailní fotografie. Nedávno se stalo, že kolega stál u stolu a z celého bytu mu nosili věci, které doku-

mentoval na stole. To je zcela nepřijatelné neboť nejprve má být označeno místo jejich nálezu a fotografická dokumentace má být pořízena tak, aby bylo patrné umístění předmětů a stop ve vztahu k jiným předmětům a stopám. V případě, že je prováděna i videodokumentace, je dobré mít na paměti, že pokud se nepoužívá externí mikrofon, tak vestavěné mikrofony v kamerách jsou všesměrové. V praxi to znamená to, že je zaznamenáván hlas nejen komentujícího policisty ale všechny ostatní zvukové projevy v okolí. Když pak zpracovávám natočený materiál, s velkým překvapením zjišťuji, co všechno se událo v okolí a zaznamenané rozhovory o rodinách, zdravotních problémech, jídlu či jiných tématech nejsou žádnou výjimkou. Na konec této pasáže jen drobné upozornění. Policejní orgán odpovídá za obsahovou část dokumentace a kriminalistický technik odpovídá za kvalitu provedení technických úkonů a zpracování příslušné dokumentace. Pokud tedy policejní orgán trvá na dokumentaci, která neodpovídá již zmíněným zásadám technik ji vyhotoví, a je jen na policejním orgánu, zda dokáže svůj postup obhájit před dalšími orgány činnými v trestním řízení.

Jestliže se na místě zajišťují stopy, držíme se následujících zásad:

- a) Zbytečně se ničeho nedotýkáme.
 - b) Vstupujeme na místo po jeho vizuálním ohledání a zjištění, že na ohledávaném místě nejsou předměty a stopy, které by mohly být porušeny.
 - c) Chováme se na ohledávaném místě tak, aby nevznikaly další stopy, nic zde neodhazujeme, neodkládáme, nekouříme, nekonzumujeme, přicházíme a odcházíme po určené trase.
 - d) Používáme ochranné pomůcky a prostředky.
- Na samotném místě technik po dohodě s policejním

orgánem zajišťuje stopy dle zaměření domovní prohlídky. Stopy jsou řádně označeny, dokumentovány a baleny. Je-li zapotřebí, jsou věcné stopy následně převezeny na pracoviště kriminalistické techniky, kde jsou zajišťovány např. stopy daktyloskopické. Mluvím tím především o předmětech skladovaných v nevyhovujících prostorách, které jsou např. vlhké, případně studené a zajišťování stop na místě je vzhledem k podmínkám problematické. Takové předměty musí být nejprve vysušeny a poté může být přistoupeno k zajišťování stop. V této souvislosti jen připomínám, že předměty mají být na pracovištích skladovány po dobu nezbytně nutnou. Mnohdy se totiž jedná o nádoby s chemikáliemi pro přípravu omamných látek, které nejsou nijak označeny a do expertízy nikdo neví, co se vlastně v nádobách nachází. Jejich delší skladování v prostorách k tomu nevhodných se tak může stát hazardem se zdravím policistů. Není to ani dva roky, co na našem pracovišti jedna z látek doslova prožrala plastový kanystr. Naštěstí to „odnesly“ pouze rozleptané podrážky bot a jeden rozpuštěný hadr na úklid. Příčinou bylo právě ono skladování nad rámec doby nezbytné, v tomto případě v řádu jednoho týdne, ukončené zásahem kolegů z Hasičského záchranného sboru. Opět mi naštěstí nezbývá než konstatovat, že se v tomto směru situace znatelně zlepšila a k takovýmto situacím by již nemělo docházet.

Na konec bych jen uvedl, že jsem se v tomto článku snažil jmenovat nejčastěji se vyskytující problémy ve vzájemné spolupráci. Tyto problémy se odstraňují nejen častými prováděnými úkony a jejich zautomatizováním, ale především vzájemnou komunikací všech složek na místě přítomných.

Literatura:

1. Závazný pokyn policejního prezidenta č.100 ze dne 7.prosince 2001 ke kriminalistickotechnické činnosti Policie České republiky ve znění pozdějších novelizací.
2. Komorous, J. Lovci Smrti. Naše Vojsko s. r. o. 2009.

*nprap.. Michal Salak, e-mail: michal.salak@pcr.cz
Policie ČR, ÚO Ústí nad Labem, Dlouhá 2, 400 02 Ústí nad Labem*

MEZINÁRODNÍ FORENZNÍ DATABÁZE RELIÉF

2. ČÁST

JAN HOŘÍNEK

National Drug HQ Criminal Police and Investigation Service, Czech Republic

Klíčová slova:

databáze; drogy; lisování; logo; tableta; stopa

Abstrakt:

Článek je druhým dílem seriálu o mezinárodní forenzní databázi Reliéf. Zabývá se funkcionalitou evidence mezinárodních drogových záchytů a základní filozofií práce s databází.

Úvod

V předchozím čísle Bulletinu se čtenáři v 1. části seriálu dozvěděli o původní nové české kriminalistické metodě Reliéf a rovněž o vzniku počítačového systému, databáze Reliéf, která metodu umožnila realizovat v celosvětovém měřítku.

V 2. části seriálu bude pojednáno o funkcionalitě Reliéfu, spočívající v evidenci záchytů drog z celého světa. Do vzniku databáze Reliéf neexistoval v mezinárodním měřítku žádný informační systém, kde by se všechny drogové záchyty shromažďovaly a bylo

možné v nich vyhledávat. Jednotlivé státy si informace ukládaly ve svých národních systémech, což však představuje ostrovní, navzájem nepropojené řešení.

Na úrovni mezinárodní agentury Europol lze mluvit o zárodku mezinárodní databáze (ISE), ovšem s omezením pouze na tzv. „trestné činy v mandátu Europolu“, což jsou delikty, jež splňují specifická kritéria. ISE je navíc klasifikován stupněm utajení, což omezuje široké využívání. Vyhledávání je pouze textové, není zaměřeno na popis zachycené drogy.

INTERPOL

Mezinárodní agentura Interpol zprostředkovává mezi svými členy již delší dobu výměnu informací pomocí tzv. „ST zpráv“, což jsou pouze textové informace uložené v souborech typu Word, které obsahují údaje o pachatelích, způsobu transportu drogy a popisu drogy, ovšem bez obrazové informace. Dalším prostředkem výměny informací cestou Interpolu jsou tzv. „fialové oběžníky“, kde je popisován odhalený nový a zajímavý modus operandi pašování drog. Oba druhy dokumentů neleží v centrální databázi, která by umožnila jednoduché vyhledávání.

Evidence záchytů drog po celém světě

Filozofie práce s daty v databázi Reliéf je víceú-

rovňová. Každý drogový záchyt je veden pod entitou **Případ (Case)**.

Případ se popisuje následujícími parametry

- Číslo jednacích
- Policejní jednotka, která záchyt provedla
- Lokalita záchytu (zadáním v mapě nebo adresy)
- Datum záchytu a datum skartace spisu
- Taktické informace
 - Způsob přepravy (auto, loď, krabice s banány...)
 - Způsob balení (igelit, kobercová páska, kondom...)
- Celkový počet balíčků drog/tablet
- Celková hmotnost drog/tablet
- Okolnosti záchytu (textový popis)
- Obrázky ilustrující záchyt

Police Unit	National Drug Headquarters	Case Expiration Date	2019-07-17
Internal Police ID	NPC-36/TČ-2009-009221-O1	Address of Seizure	Prague, Czech Republic
Seizure Date	2009-07-17	Packages	1 2 3 4 5 6 7
Date Created	2015-03-26	Presses	1 2
Total Count of Drug Packages	7		
Total Weight of Drug Packages [g]	3500.00		

Location

Obr. 1 – Editáční okno pro Případ (Zdroj: NPC)

Entitou v druhé úrovni je **Balíček drogy (Package)**, **Lis (Press)** nebo **Tableta (Pill)**. Jeden Případ může obsahovat jeden či více Balíčků, Lisů nebo Tablet.

Balíček má následující parametry

- Druh drogy
- Rozměry balíčku (délka, šířka, výška)
- Hmotnost balíčku
- Barva
- Textová poznámka
- Jedna či více fotografií, dokumentující detaily mechanoskopických stop na povrchu
- Chemický profil

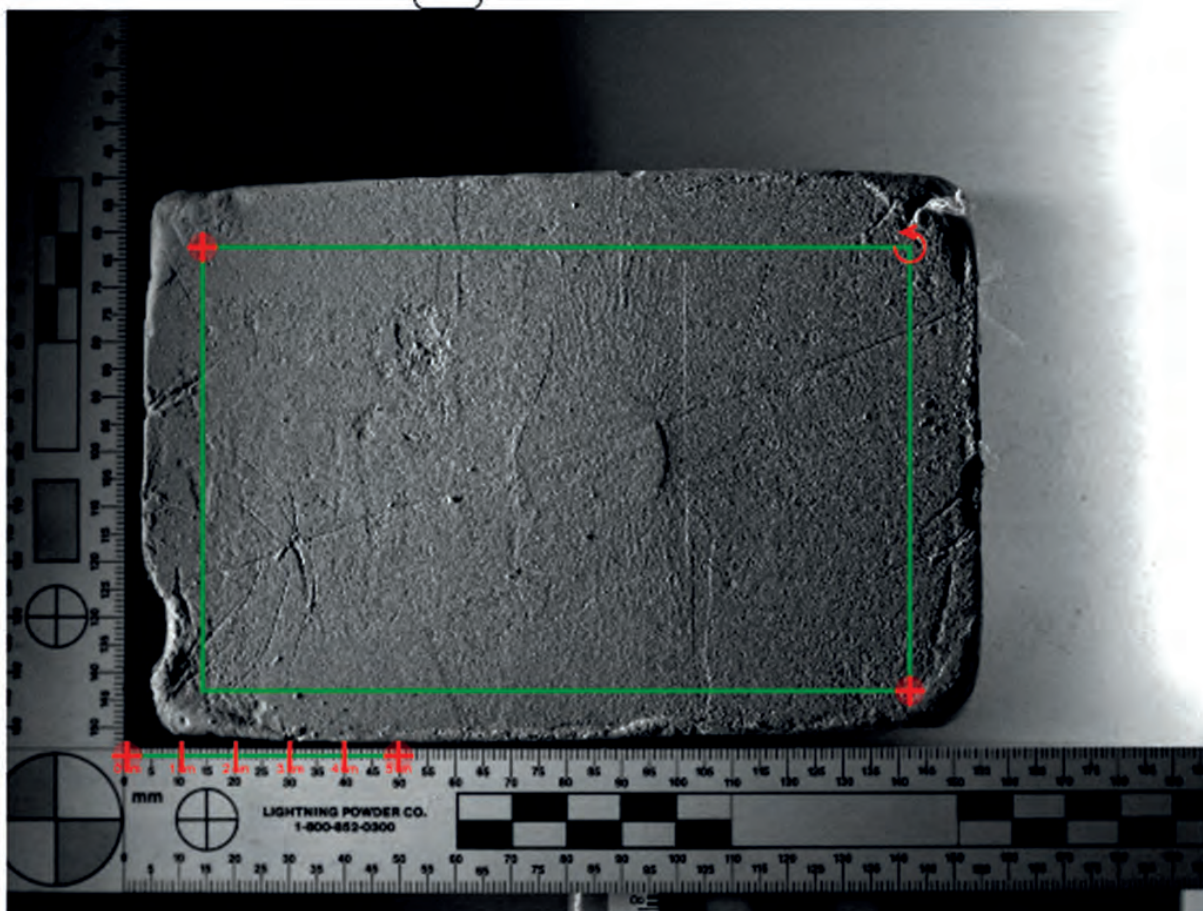
Lis má tyto parametry

- Rozměry tlačné desky (délka, šířka)
- Druh loga (pokud je na desce přítomno)

Tabletu lze popsat takto

- Druh drogy
- Rozměry (šířka, výška)
- Hmotnost
- Barva
- Tvar
- Textová poznámka
- Jedna či více fotografií, dokumentující detaily mechanoskopických stop na povrchu

Drug Type Heroin
 Length [mm] 155.00
 Width [mm] 95.00
 Height [mm] 33.00
 Colour White

Obr. 2 – Editační okno pro Balíček (Zdroj: NPC) Obr. 3 - Editační okno pro Tabletu (Zdroj: NPC)

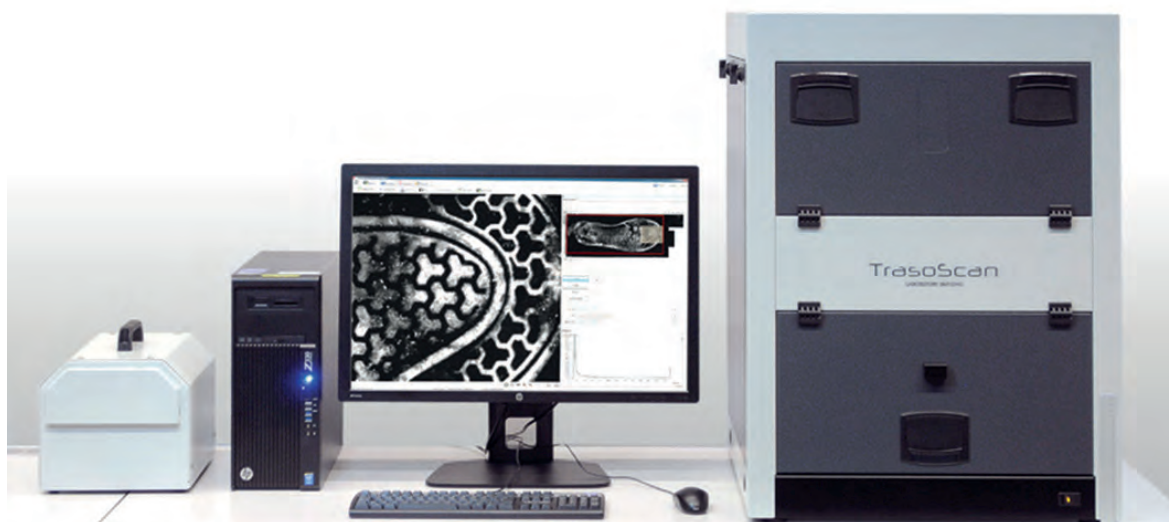
Pro korektní fungování celého systému je zásadním prvkem čistota dat. Kde to bylo jen trochu možné, systém nabízí výběr položek z číselníku, aby se co nejvíce omezila fantazie vkladatele. Položky jsou buď grafické (tvar tablety, barva) nebo textové (vždy v anglickém jazyce).

Dalším významným faktorem je kvalita pořízených fotografií. Pro co nejspolehlivější vyhledávání podobných obrázků povrchu drog musí být mechanoskopické stopy zvýrazněny a standardizovaně zadokumentovány. V rámci zahraničních služebních cest týmu Reliéf, při nichž do-

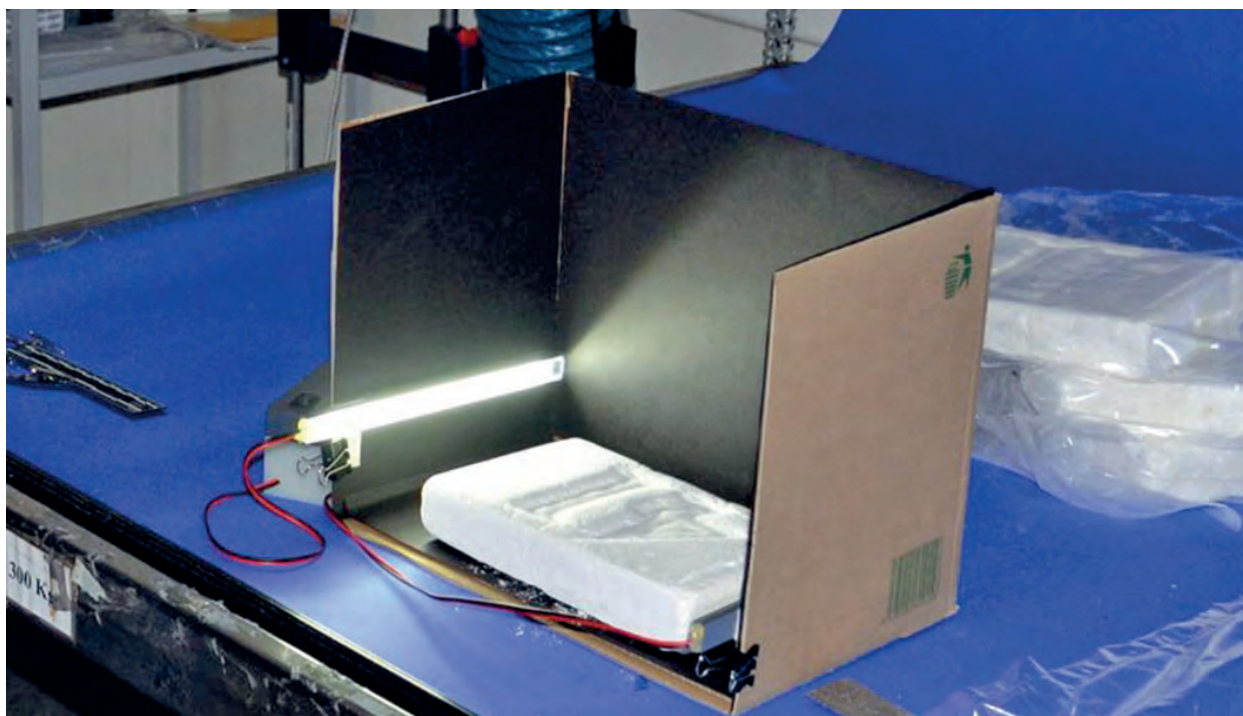
cházel k rozšiřování metody do světa, jsme byli často překvapeni tím, že kriminalističtí technici zahraničních policejních sborů ne zcela zvládají výše uvedený úkon dokumentace stopy. Proto jsme vytvořili základní pravidla pro získání správné fotografie:

- označit stopu unikátním identifikátorem,
- z povrchu balíčku odstranit všechny krycí vrstvy,
- ve výšce snímaného povrchu umístit kalibrované měřítko,
- stopy zvýraznit výškově nastavitelným nasvícením z různých bočních stran,
- fotografovat kolmo shora k povrchu kvalitním přístrojem s vysokým rozlišením.

K získání fotografií lze s výhodou využít profesionální forenzní stanice či jejich amatérské provedení.

Obr. 4 – Forezní stanice TrasoScan <https://www.forensic.cz/en/products/trasoscan> (Zdroj: NPC)

Obr. 5 – Amatérské provedení – papírová neodrazivá krabice s LED páskem pro osvětlení z boku, fotoaparát nutno usadit do stativu (Zdroj: NPC)

Co bude v pokračování

V dalších dílech podrobně probereme pojem chemické profilace drog, dále se zaměříme na funkce

vyhledávání v rámci databáze: fulltextové, analytické, vizuální a chemické. Závěrem si ukážeme workflow procesů a reporting.

plk. Ing. Jan Hořínek, e-mail: jan.horinek@pcr.cz

Policejní prezidium ČR, poštovní schránka 62/NPC, 170 89 Praha 7

Keywords:

Database, drugs, pressing, logo, pill, trace

Abstract:

The article is the 2nd part of the series about the international forensic database. It deals with a feature of the evidence of international drug seizures and with a basic philosophy or work with the database.

60. ZASEDÁNÍ KOMISE OSN PRO NARKOTIKA (CND) VE VÍDNI

BŘETISLAV BREJCHA^a, IRENA MARTINOVSKÁ^b

^{a,b} National Drug HQ Criminal Police and Investigation Service, Czech Republic

Klíčová slova:

Organizace spojených národů; Komise pro narkotika; rezoluce; protidrogová politika; doprovodný program

Abstrakt:

Příspěvek informuje o letošním 60. zasedání komise OSN pro narkotika, které se konalo ve Vídni. Setkání se zúčastnilo téměř 1500 zástupců z celého světa. V průběhu zasedání komise bylo projednáno deset rezolucí a byly přijaty změny v seznamech látek podle úmluv OSN o drogách. Doprovodný odborný program zasedání tvořilo více než 80 událostí.

Úvod

Komise pro narkotika (CND) byla zřízena Ekonomickou a sociální radou OSN (ECOSOC) v roce 1946 s cílem pomáhat ECOSOC v dohlížení na uplatňování mezinárodních dohod o kontrole drog. V roce 1991 byl mandát CND rozšířen, aby mohl fungovat jako řídicí orgán agentury OSN pro drogy (UNODC). CND má 53 členů, kteří jsou voleni podle regionálních skupin na čtyři roky. ČR je členem CND od 1. ledna 2014 do 31. prosince 2017. Po předložení kandidatury na členství byla ČR na zasedání ECOSOC v New Yorku 19. dubna 2017 opět zvolena členem CND na další funkční období.

Obr. 1 – Vienna International Centre (Zdroj: NPC)

Obr. 2 – Vienna International Centre (Zdroj: NPC)

Průběh zasedání

Letošního zasedání, které se konalo od 13. do 17. března ve Vídeňském mezinárodním centru (VIC, obr. 1,2), se za ČR účastnila šestnáctičlenná delegace, složená ze zástupců Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky Úřadu vlády ČR, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva financí včetně zástupce Generálního ředitelství cel, Stálé mise ČR ve Vídni, odboru OSN Ministerstva zahraničních věcí a Národní protidrogové centrály Policie České republiky.

Letošnímu jubilejnímu 60. zasedání CND předsedala velvyslankyně a stálá představitelka Norska při OSN Bente Angell-Hansen a poprvé za dobu konání se zasedání zúčastnila ředitelka WHO Margaret Chan.

Zasedání CND je tvořeno několika segmenty a začíná vždy projevy zpravidla vysokých představitelů jednotlivých zemí po zahájení v průběhu prvního dne. (obr. 3)

Obr. 3 – Projevy delegátů (Zdroj: NPC)

Vzhledem k účasti zástupců celého světa a tedy značné variability přístupů k řešení situace na drogových trzích byly jednotlivé projevy různě zaměřené. V rámci normativního segmentu byl prostor vymezen pro posouzení a projednání změn v seznamu chemických látek podle Jednotné úmluvy o omamných lát-

kách (1961) ve znění Protokolu 1971, podle Úmluvy OSN o psychotropních látkách (1971) a podle Úmluvy OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami (1988). V rámci letošního zasedání byly přijaty změny, které se týkají dvanácti chemických látek. (obr. 4, 5)

Obr. 4 – Hlasování o látkách (Zdroj: NPC)

Obr. 5 – Hlasování o látkách (detail) (Zdroj: NPC)

V politické a operativní části zasedání probíhalo vyjednávání o předložených rezolucích. Dá se říci, že diskuze vedená ať už formálně nebo neformálně se pohybovala v rozmezí od trestu smrti přes zdravotní aspekty užívání drog včetně HIV a hepatitidy C až po dekriminlizaci užívání drog. Projednávání rezolucí je poměrně složitý proces, komplikovaný mírou konsensu, které jsou jednotlivé země ochotny připustit. Diskuze probíhá prakticky nad každým slovem a dochází tak často „k ředění“ textu, ze kterého se pak přirozeně vytrácejí, řekněme, praktické operační možnosti rezoluce jako takové. Z letošních předložených rezolucí byla jedna přímo zaměřena na oblast vymáhání práva. Jednalo se o rezoluci L13 předloženou Ruskem, Běloruskem a El Salvadorem, která se týkala zvýšení kapacity orgánů vymáhajících právo včetně pohraničních kontrol a spolupracujících agentur v boji proti drogám prostřednictvím výcviku a tréninku příslušníků.

Paleta předpokládaných rezolucí byla široká a pro představu byly předloženy tyto rezoluce:

L.2 Alžír, Ekvádor, El Salvador, Guatemala, Indonésie, Írán, Pákistán, Panama

Posílení mezinárodní spolupráce na pomoc státům nejvíce postiženým nedovoleným tranzitem drog, zejména rozvojových zemí, na základě zásady společné a sdílené odpovědnosti.

L.5 Peru, El Salvador, Indonésie, Thajsko

Podpora implementace Zásad OSN o alternativním

rozvoji a souvisejících závazků pro alternativní rozvoj, regionální, mezioblastní a mezinárodní spolupráce, zaměřená rozvojově, vyvážená politika kontroly drog odpovídající společensko-ekonomickým otázkám.

L.6 Velká Británie, Austrálie, Kanada, El Salvador, Turecko

Prevence a reakce na nepříznivé zdravotní důsledky a rizika spojená s užíváním nových psychoaktivních látek (NPS).

L.7 USA, El Salvador

Zvýšení mezinárodní koordinace týkající se prekurzorů a chemických látek neuvedených v seznamech a používaných v nezákonné výrobě narkotik a psychotropních látek.

L.8 USA, Austrálie, Guatemala

Zintenzivnění koordinace a spolupráce mezi subjekty v rámci OSN a příslušnými domácími odvětvími, včetně sektoru zdravotnictví, vzdělávání a trestní justice, při postupu proti světovému drogovému problému.

L.9 CND

Rezoluce týkající se přípravy 62. zasedání CND v roce 2019, které bude mít svou zvláštní část na úrovni ministrů a na kterou bude navazovat zasedání UNGASS 2019, které je pokračováním zasedání UNGASS 2016, jehož cílem je revize světové protidrogové politiky na úrovni OSN.

L.11 Bělorusko, El Salvador, Kazachstán, Ruská federace, Tádžikistán

Podpora vědecké veřejnosti, školních a rodinných programů a strategií za účelem prevence užívání drog mezi dětmi a mladistvými.

L.12 Norsko, Kostarika, Guatemala

Podpora opatření k prevenci HIV a dalších krví přenosných nemocí souvisejících s užíváním drog a zvýšení finančních prostředků na globální reakci v souvislosti s HIV/AIDS, na prevenci užívání drog a další opatření k omezení poptávky po drogách.

I s ohledem na to, co bylo výše obecně řečeno o výsledných textech rezolucí, resp. o jejich síle, je třeba na druhou stranu zdůraznit, že schválené rezoluce jsou ve svém důsledku důležitými pozičními dokumenty, které se odrážejí jak do tvorby protidrogových politik, tak hlavně do financování jejich jednotlivých segmentů, zejména z prostředků OSN ale i z prostředků na národních úrovních.

Doprovodný program CND

Kromě předložených rezolucí se na letošním zasedání konalo více než 80 vedlejších programů (side events), které byly zaměřeny na nejrůznější témata z problematiky návykových látek. Side event je pořádán formou prezentace zpravidla jednoho tématu, ke kterému postupně hovoří tři až čtyři panelisté. Side event vždy pořádá jedna země ve spolupráci s dalšími dvěma až třemi, které danou událost „sponzorují“ zpravidla aktivním příspěvkem. Některé side eventy jsou výlučně pořádány pouze jedinou zemí, jako tomu bylo například ze strany Bolívie, která na svém side eventu komentovala svou aktuální pozici v otázce ploch určených pro pěstování koky. Část témat byla také prezentována prostřednictvím 26 výstav umístěných ve veřejných prostorách centra. Zástupci NPC se kromě plenárního zasedání zúčastnili celkem 13 side eventů a také operačního jednání k problematice kontroly obchodu s acetanhydridem, které bylo svoláno ze strany INCB.

Česká republika na základě rozhodnutí Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky sponzorovala kromě jiného také side event pořádaný Švýcarskem, Portugalskem, Kolumbií a Globální komisí pro politiku v oblasti drog s názvem:

Dekriminalizace užívání a držení drog s upřednostněním pokroku v oblasti zdraví a lidských práv.

Konkrétně na tomto tématu bylo zřetelně viditelné, že názory na vymáhání práva v oblasti užívání drog

se napříč jednotlivými státy významně liší. Od velmi liberálního přístupu Švýcarska přes diskutabilní protidrogovou politiku ČR, které k vyváženosti některé věci zcela určitě ještě v konkrétních oblastech chybí, až po striktní postoj v oblasti užívání, např. ze strany Japonska, který v diskusi zazněl. Zajímavý byl v tomto kontextu i diskuzní příspěvek představitelů nestátní organizace SAM (Smart Approaches to Marijuana) z USA, který upozornil na konkrétní rizika legalizačních tendencí, které otevírají další obrovský „tabákový průmysl“ s jediným zájmem, kterým je zisk bez ohledu na zdravotní a sociální konsekvence dlouhodobého užívání marihuany.

Z dalších side eventů stojí stručně za zmínku příspěvek zástupců USA, ve kterém zaznělo, že počet případů souvisejících se zneužíváním heroínu ve Spojených státech meziročně roste a významným problémem je také užívání fentanylu^{a)}, který v USA způsobuje na drogovém trhu aktuálně značné potíže. Počet případů v souvislosti s fentanylem se v USA zvýšil z 600 v roce 2011 na 22 497 v roce 2016. V roce 2015 zemřelo na předávkování drogami v USA 52 000 lidí, z toho více než 33 000 v souvislosti s užíváním opiátů^{b)}.

Co se týče situace v oblasti obchodu s metamfetaminem, došlo v USA k postupnému zavádění kontrolních mechanismů zejména v souvislosti s pseudoefedrinem (PSE) a jeho volným prodejem až do stavu z roku 2006, kdy je výdej léčiv s PSE limitován na 3,6 gramu na den a zákazníka s měsíčním limitem 9 gramů. Současně se vede záznam s identifikací a podpisem kupujícího. (Od roku 2008 elektronicky). Byly zavedeny importní kvóty a zlepšeno trasování importovaného zboží. Pachatelé prakticky okamžitě reagovali, např. falšováním průkazů totožnosti nebo snahou napojit se na velkoobchodní prodej. Zároveň se začali orientovat na další zahraniční zdroje PSE v Mexiku, Kanadě nebo Hongkongu. Ruku v ruce s legislativními opatřeními jdou operace orgánů vymáhajících právo. Množství zadrženého metamfetaminu na jihozápadní hranici USA vzrostlo např. z 2000 kg v roce 2007 na 26 000 v roce 2016. Metamfetamin je také nejvíce zneužívanou drogou v Japonsku, kam je pašován zejména z Tchaj-wanu, Mexika, Asijských zemí, Evropy a Afriky. V roce 2011 bylo v Japonsku zadrženo 310 kg metamfetaminu, v roce 2016 už 1428 kg. V oblasti nových psychoaktivních látek se Japonsku podařilo celoplošnou restrikcí snížit počet tzv. Head shops z 215 v březnu roku 2014 na 0 v červenci 2015. Novou obavou však zůstává online prodej. Otázka internetu, resp. darknetu, zazněla na dalším side eventu. Hovoříme o anonymním online trhu,

^{a)} Z 1 kg fentanylu lze získat až 500 000 smrtelných dávek.

^{b)} Zahrnuje předepisované opiáty a heroín.

který se dá přirovnat svým systémem k dnes již tradičním online obchodům s tím rozdílem, že je utajen. Anonymita je však do určité míry zdánlivá a rozhodně nevyklučuje případné zatčení a trestní stíhání. Každopádně obchod v kyberprostoru vyžaduje změnu i na straně orgánů vymáhajících právo, které se musejí těmto změnám trhu, resp. způsobů páchání trestné činnosti, pokud možno flexibilně přizpůsobit.

Závěr

Na závěr je třeba říci, že zasedání CND je mezinárodní platformou, které je věnována značná pozornost nejen členských států OSN, ale i mezinárodních organizací včetně nevládních, dále univerzit a odborných institucí, které se zasedání též dle vlastního uvá-

žení pravidelně účastní. Bez ohledu na složitost, která je celkem pochopitelným jevem v takto širokém spektru delegátů a zkušeností a také s vědomím značně limitované možnosti na tomto fóru uspět bez podpory silných hráčů světové, resp. evropské politiky, je nepopiratelným faktem, že v průběhu CND je během jednoho týdne na jednom místě velká koncentrace odborníků z celého světa a zasedání tak poskytuje velkou příležitost pro získání mnoha užitečných informací, včetně kontaktů napříč kontinentem. Kromě toho dává CND také možnost podívat se prostřednictvím delegátů na problematiku drog a možné přístupy řešení úhlem pohledu, který je odrazem někdy značně odlišných socio-kulturně-ekonomicko-politických prostředí.

Corresponding author:

plk. JUDr. Břetislav Brejcha, e-mail: breislav.brejcha@pcr.cz

Policejní prezidium ČR, poštovní schránka 62/NPC, 170 89 Praha 7

Keywords:

United Nation; Commission on Narcotic Drugs; resolution; Drug policy; side event

Abstract:

The article informs about 60th session of the UN Commission on Narcotics Drug, which took place in Vienna. The meeting was attended by nearly 1,500 representatives from around the world. Ten resolutions were discussed during the meeting, and changes were made to the UN drug treaty lists. The accompanying program of the session consisted of more than 80 events.

Sdělení redakce:

Vážení čtenáři,

se změnou našeho časopisu, bychom se chtěli více věnovat obsahu příspěvků. Rozhodli jsme se ocenit snahu příspěvovatelů a vyhlášíme tedy soutěž „O nejzajímavější článek“ Drugs & Forensics Bulletinu NPC. Soutěž bude rozdělena do dvou kategorií, a to odborný, recenzovaný článek a ostatní příspěvky.

Hodnocení článků provede redakční a vědecká rada na základě recenzních a dalších posudků. V čísle 01/2018 proběhne zveřejnění výsledků a slavnostní předání cen proběhne na jarní, prestižní akci NPC SKPV PČR s názvem Den Standarty, která se koná každoročně v květnu. Jedná se o setkání protidrogové centrály s bývalými kolegy, kteří pracovali u jednotky.

PROTIDROGOVÝ VLAK

REALITA,
KTEROU NECHCE NIKDO VIDĚT

WWW.REVOLUTIONTRAIN.CZ

PARTNĚŘI PROJEKTU:

MŠMT, NÁRODNÍ PROTIDROGOVÁ CENTRÁLA SKPV PČR, NÁRODNÍ PROTIDROGOVÝ KOORDINÁTOR

DRUGS & FORENSICS BULLETIN

KULT PEYOTLU
A HALUCINOGENNÍ
SUBSTANCE MESKALIN

PERVITIN A JEHO VLIV
NA DUTINU ÚSTNÍ

60. ZASEDÁNÍ KOMISE
OSN PRO NARKOTIKA
(CND) VE VÍDNI

DOMOVNÍ PROHLÍDKA POHLEDEM
KRIMINALISTICKÉHO TECHNIKA

MEZINÁRODNÍ FOREZNÍ DATABÁZE „RELIÉF“